

Усім — про все

СВІТ

http://svit11.wordpress.com

-інфо

ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ГАЗЕТА

Виходить з лютого 2012 року

№256 7 грудня 2023 року

Ціна 8 ГРИВЕНЬ

НАЙЦІКАВІША
ГАЗЕТА
ДЛЯ КОЖНОГО
З ВАС
Чернігівщина.
Україна. Світ

Україну підтримують у боротьбі

Газета продовжує хроніку війни, що її друкує вже другий рік.

15 листопада

Євросоюз узгодив 12-й пакет санкцій проти Росії. Передбачається запровадження санкцій проти понад ще 120 фізичних та юридичних осіб за їхню роль у підриві суверенітету та територіальної цілісності України. Йдеться про представників військового, оборонного та IT-секторів РФ, а також «інших важливих економічних операторів». Окремо згадується про необхідність покарання причетних до псевдовиборів на тимчасово окупованих Росією територіях України, відповідальних за примусове «перевиховання» українських дітей, а також причетних до поширення дезінформації та пропаганди РФ. Також Єврокомісія пропонує запровадити нові заборони на імпорт та експорт.

16 листопада

Через міни в Україні станом на цю дату вже постраждало 852 цивільних осіб. З них 265 загинули та 587 отримали травми. Про це повідомило Міністерство оборони України.

Міністерство заклало неухильно дотримуватись правил мінної безпеки і звертати увагу на маркування. Це — і спеціальна стрічка, і знаки «Небезпечно міни!» та «Стоп міни!», і червоні прапорці в землі.

Уже 33-й штат визнав Голодомор геноцидом українців. Американська Айова стала ще одним штатом США, який визнав Голодомор 1932 – 1933 років геноцидом українського народу.

18 листопада

Щонайменше 48 журналістів і працівників ЗМІ загинули під час війни Ізраїлю та палестинської терористичної організації ХАМАС. Про це повідомив Комітет захисту журналістів. (Committee to Protect Journalists). Серед загиблих — 43 палестинських, 4 ізраїльських і 1 ліванський громадянин. Крім того, 9 журналістів отримали поранення, троє вважаються зниклими безвісти, 13-х заарештували.

21 листопада

Зеленський до Дня гідності: «Маємо бути сильними і єдиними». Президент привітав українців з днем Дня гідності і свободи та закликав бути єдиними, бо тільки єдині можуть бути сильними та вільними. «Ми сильні. Маємо бути сильними. Бо тільки в сильних вірять, тільки сильні творять майбутнє. Тільки сильні можуть бути єдиними. Єдиними, аби стати вільними. Вільними, аби бути гідними. Заради нових часів». Зеленський додав: щоразу, коли в українців хочуть щось відібрати, на спротив цьому стає все більше й більше людей: «Коли барикади Майдану змінюються на окопи Донбасу, а згодом на спротив по всій лінії фронту — півночі, півдня й сходу».

Станом на 21 листопада підготовку в навчально-тренувальних центрах понад 30 країн-партнерів завершили більш ніж 100 тисяч військовослужбовців Збройних сил України. Про це повідомив Генеральний штаб ЗСУ. До підготовки особового складу за кордоном залучено коаліцію з 32 держав-партнерів, які організаційно входять до складу двох військових допоміжних місій України: Групи сприяння безпеці України (SAG-U) та Місії ЄС з військової допомоги в Україні (EUMAM).

Нинішня система підготовки зосереджена на чотирьох базових пріоритетах:

базова загальновійськова підготовка новонабраних рекрутів, тобто людей із цивільного життя, з яких у відносно короткий строк — 35 днів — треба зробити повноцінних стрільців піхотних підрозділів;

фахова підготовка — насамперед на іноземні зразки озброєнь і військової техніки, а також спеціалістів дефіцитних спеціальностей (бойових медиків, саперів, снайперів, операторів протитанкових комплексів тощо);

підготовка сучасних командирів-лідерів, особливо молодшої ланки — командирів відділень, взводів, рот, а також інструкторів-тактиків, які формують базу інструкторського складу для розповсюдження передових методик з підготовки безпосередньо на полігонах України;

колективна підготовка підрозділів різних рівнів і штабів для ефективного управління ними, насамперед для ведення наступу і штурмових дій.

24 листопада

Усі провінції Канади визнали Голодомор актом геноциду. Атлантична канадська провінція Острів Принца Едварда визнала Голодомор актом геноциду українців, ставши останньою провінцією з усіх десяти, які це зробили. Канада на державному рівні визнала Голодомор актом геноциду у 2008 році. З того часу країна щороку вшановує День пам'яті жертв голодомору в Україні.

24 листопада

Кількість українських дітей, які відвідують польські школи та дитячі садки у Польщі, наразі складає 286 534 особи. Такі дані Міністерства освіти і науки України. 183 461 учень з України — це ті, хто приїхав до Польщі після початку повномасштабного російського вторгнення та мають статус біженця, ще 103 073 — українці, які не мають такого статусу, але були в країні раніше.

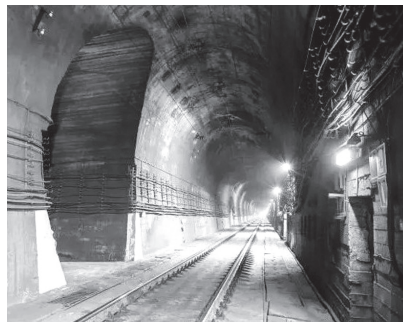
Урядові дані показують, що 1 719 257 громадян України легально проживають у Польщі та мають статус біженців у зв'язку з війною, з них 35,8 відсотка — особи віком до 18 років. Ще приблизно 1,5 мільйона — це українці, які були в країні до війни.

25 листопада

У Верховній Раді виступили спікери та представники парламентів країн Євросоюзу. Виступили голова Сенату Бельгії Стефані Доз, голова Сенату Мілош Вистрчл і голова Палати депутатів Чехії Маркета Пекарова Адамова; спікер парламенту Фінляндії Юсси Халла-ахо, спікер парламенту Ірландії Джері Баттімер, президент ПА НАТО Міхал Щерба, голова комітету закордонних справ естонського парламенту Марко Міхельсон та голова комітету закордонних справ Сейму Польщі Павел Коваль. Спікер фінського парламенту виступив чудовою українською мовою.

30 листопада

СБУ влаштувала підрив на залізниці, яка сполучає Росію й Китай. В ніч на 30 листопада стався вибух на Байкало-Амурській магістралі в Північноруському тунелі ім. Бессолова, який знаходиться в Бурятії на території РФ. Під час руху вантажного поїзда спрацювали 4 вибухових пристроїв.

Це фактично єдиний серйозний шлях залізничного сполучення між Росією та Китаєм. І цей шлях, який країна-агресор використовує у тому числі й для військових поставок, було паралізовано. За цим підривом стоїть Служба безпеки України. Хоч фіційно в спецслужбі наразі ці події не коментують

За 11 місяців року від російських обстрілів загинуло 2 тисячі мирних людей. Про це повідомило Міністерство внутрішніх справ України. «За 11 місяців цього року росіяни 59 тисяч разів обстріляли населені пункти у 24 регіонах України. Внаслідок цього 11 тисяч громадян постраждали, 2 тисячі загинули. Найбільше обстрілів у Запорізькій, Херсонській, Донецькій, Харківській, Сумській та Чернігівській областях». В ході зустрічі з послами країн G7 міністр Климченко акцентував на документуванні воєнних злочинів у країні: правоохоронці зареєстрували майже 101 тисячу таких фактів. Серед них — обстріли, знущання над мирним населенням, депортація, незаконне позбавлення волі.

1 грудня

В результаті спецоперації Служби безпеки України на Байкало-Амурській залізничній магістралі в РФ вибухнув ще один потяг із паливом. Цей підрив став другим етапом спецоперації СБУ із виведення з ладу цієї важливої залізничної магістралі. Її росіяни використовують у тому числі й для військової логістики.

Для продовження руху після попереднього вибуху в тунелі, росіяни почали використовувати об'їздний шлях, що проходить через «Чортів міст». Саме на це і розраховувала СБУ: під час проїзду потяга по цьому високому 35-метровому мосту спрацювали закладені в нього вибухові пристрої. Від вибуху загорілось 6 цистерн.

Триває передплата на нашу газету на 2024 рік

Усі поштові відділення й листноші області ведуть передплату на «Світ-інфо» на будь-який термін і на будь-яку адресу в області.

Передплатний індекс «Світ-інфо» — 86514

Основні теми газети:

- Події в області, Україні і світі.
- Політика, соціальні проблеми, екологія.
- Публікації раніше невідомої нам історії України, СРСР.
- Проза і поезія відомих письменників світу.
- Культура, мистецтво, спорт.
- Корисні поради.
- У світі цікавого.

«Світ-інфо» — газета для кожного з вас!

Передплатна ціна — 20 гривень на місяць.

Долучайте нових читачів

Прочитавши нашу газету, покажіть її друзям, знайомим, колегам, запропонуйте також передплатити.

Володимир Зеленський:

«Чорне море більше не плацдарм для РФ, ворог ховає свої кораблі»

Президент України заявив, що Росія більше не здатна використовувати Чорне море як власний плацдарм, а Україні вдалося перехопити ініціативу і змусити ворога намагатися сховати військові кораблі. Він повідомив це 15 листопада учасникам саміту Парламентської асамблеї організації Чорноморського економічного співробітництва

«Вперше у світі саме в Чорному морі почав діяти флот морських дронів — український флот. Хочу відзначити й те, що тепер — як один із головних результатів наших дій — Росія не здатна використовувати Чорне море як плацдарм для дестабілізації інших регіонів світу. Тож зараз як ніколи раніше очевидно, що наша співпраця в нашому регіоні Чорного моря має лише збільшуватися».

Зеленський зазначив, що вдалося забезпечити захист західній частині Чорного моря, який зараз дає змогу працювати морським експортним коридорам.

До складу ПАЧЕС належить 13 країн: Азербайджан, Албанія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Молдова, Північна Македонія, РФ, Румунія, Сербія, Туреччина та Україна.

Міністр оборони США

Ллойд Остін у Києві — про повну підтримку України

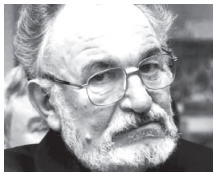
Пряма мова Остіна: «Я мав честь зустрітись з президентом Володимиром Зеленським сьогодні в Києві, щоб підтвердити непохитну підтримку України з боку Сполучених Штатів. Ми, разом з нашими союзниками і партнерами, продовжуватимемо підтримувати Україну».

Володимир Зеленський після зустрічі 18 листопада з главою Пентагону Ллойдом Остіном анонсував новий пакет військової допомоги від Сполучених Штатів. А за словами очільника Міноборони США, новий пакет вартістю 100 мільйонів доларів надається за програмою Presidential Drawdown Authority, яка передбачає виділення озброєнь із запасів американської армії. «Це забезпечить додаткові артилерійські боєприпаси, додаткові перехоплювачі для протиповітряної оборони, а також низку протитанкових озброєнь».

Україну підтримують у боротьбі

1 2 грудня
Друга група українських військових завершила навчання в Німеччині з експлуатації системи протиповітряної оборони Patriot. Курс підготовки близько 70 солдатів та офіцерів з України тривав більш ніж шість тижнів і дозволить їм самостійно працювати з цим зенітно-ракетним комплексом та виконувати завдання ППО. Участь у програмі брали досвідчені українські офіцери протиповітряних сил, багато з яких експлуатували радянські системи ППО, зокрема ЗРК С-300.

3 грудня
Помер співавтор Акта проголошення державної незалежності України, один із засновників Народного руху України Леонтій Сандуляк (на фото).

Повідомляє Чернівецька обласна рада: «На 87 році життя відійшов у засвіти Леонтій Іванович Сандуляк – перший надзвичайний повноважний посол України в Румунії, співавтор Акта проголошення державної незалежності України, почесний громадянин міста Чернівці».

Чернетку Акта проголошення незалежності України вранці 23 серпня 1991 року, напередодні його ухвалення Верховною Радою, написав Левко Лук'яненко у співавторстві з Леонтієм Сандуляком. Левко Лук'яненко помер 7 липня 2018 року.

4 грудня
Українські військові ліквідували російських окупантів, які розстріляли двох беззбройних українських військовополонених у районі села Степове на Донеччині. Факт розстрілу 2 грудня військовополонених зафіксували відповідні служби, розпочате кримінальне провадження і триває розслідування. Потім ці матеріали будуть передані міжнародним інституціям, які займаються воєнними злочинами.

У Збройних силах України підтвердили, що завдали удару в ніч на 4 грудня по нафтово-мастильних складах у Луганську. У панеділок «РІА Новості» із посиланням на окупаційну адміністрацію Луганської області повідомили, що в окупованому Луганську сталася пожежа на нафтобазі внаслідок атаки безпілотників.

Тимчасовим коридором у Чорному морі з українських портів вийшли вже 200 суден. З 8 серпня понад 7 млн тонн вантажів було експортовано з портів Південний, Одеса та Чорноморськ, з них майже 5 млн тонн – це продукція українських аграріїв. Встановленим ВМС ЗСУ українським коридором пройшло 200 суден на вихід з портів і 226 – на вхід. На цю дату в портах Одеса, Чорноморськ та Південний під завантаженням 31 судно, ще 30 суден слідує коридором в обидва боки.

Україні вдалося відновити роботу портів Великої Одеси без участі третіх сторін, що стало можливим завдяки військовим передумовам, зокрема – атаці по десантному кораблю РФ у серпні. Україна відкрила реєстрацію для торговельних суден та їхніх власників для проходження тимчасовими маршрутами з/до портів Одеси після того, як Росія в односторонньому порядку вийшла з чорноморської «зернової ініціативи». Перше судно, яке скористалося українським чорноморським коридором після виходу РФ з «зернової ініціативи», прибуло до Стамбулу у Туреччину 18 серпня.

Міноборони РФ заявило про атаку 41 українського безпілотника на Крим. Вранці 5 грудня росіяни заявили про перехоплення і нібито знищення понад 40 українських безпілотників над територією РФ.

Втрати російських агресорів із 24.02.22 по 05.12.23 орієнтовно склали: особового складу – близько 333840 осіб; танків – 5587; бойових броньованих машин – 10416; артилерійських систем – 7987; ракетних систем залпового вогню – 913; засобів ППО – 605, літаків – 323, гелікоптерів – 324; безпілотних літальних апаратів оперативно-тактичного рівня – 6032; крилатих ракет – 1570; кораблів/катерів – 22; підводний човен – 1; автомобільної техніки та автоцистерн – 10483; спеціальної техніки – 1148.

Україна почала консультації з Євросоюзом про «Гарантії безпеки»

Україна 4 грудня почала консультації з Європейським Союзом щодо колективних безпекових гарантій, як розвиток декларації Групи семи про підтримку України, яку підписали на полях саміту НАТО у Вільнюсі.

Перший раунд консультацій почав заступник керівника Офісу Президента Ігор Жовква із заступником Генерального секретаря Європейської служби зовнішньої діяльності з питань миру, безпеки та оборони Шарлем Фрізом. Під час консультацій сторони обмінялися баченням підходів до майбутніх безпекових гарантій ЄС з акцентом на безпеково-оборонному сегменті.

Ігор Жовква зазначив, що майбутнє членство України в ЄС саме по собі буде потужною гарантією безпеки для України та європейської спільноти загалом. Він відзначив вагомий внесок Євросоюзу у зміцнення безпеки та обороноздатності України, зокрема шляхом підтримки через Європейський фонд миру та тренувальну місію ЄС.

Жовква від імені президента України передав Шарлю Фрізу орден «За заслуги» III ступеня – за вагомий внесок у зміцнення й підтримку суверенітету й територіальної цілісності України.

У листопаді почалися такі консультації з Німеччиною та Італією, а перед тим – з Нідерландами і Францією.

Як відомо, країни «Групи семи» на саміті НАТО у Вільнюсі погодили рамковий документ щодо «Гарантій безпеки» для України. Конкретні двосторонні договори будуть підписані пізніше. Загалом до декларації приєдналися вже 30 країн.

Мета США – перемога України у війні та повернення її території: заява Держдепу

Мета США, щоб Україна перемогла. Про це йдеться у заяві, яку озвучив офіційний представник Державного департаменту США Деніел Сайзек.

Відповідаючи на питання, чи готові США весь цей час давати Україні ресурси, яких буде достатньо для перемоги над Росією, а не лише її стримування, Сайзек сказав, що «адміністрація президента Джо Байдена обговорює це питання постійно із партнерами у Європі».

«Бо мета США, щоб підтримки від нас та європейських партнерів було б достатньо, щоб Україна перемогла. А що означає перемоги? Наша позиція дуже зрозуміла: Україна має повернути собі свою територію. І США вважають, що Україна має вирішувати, як вести свою самооборону і як вести будь-які можливі переговори з Росією, коли Україна вважатиме, що настав правильний час», зазначив представник Держдепу.

Фінляндія розпочала виробництво артилерійських боєприпасів для України

Міністр оборони Антті Хаккянен оголосив, що Фінляндія найближчим часом ще збільшить виробництво артилерійських боєприпасів для України. «Ми оголосимо план, який значно збільшить виробництво боєприпасів». Ціна збільшення виробництва досягає десятків мільйонів євро. Фінляндія взяла на себе зобов'язання виконати свою обіцянку підтримувати Україну в озброєнні.

Повідомляє Служба безпеки України

За матеріалами СБУ 8 років тюрми отримала інформаторка рф, яка розвідувала позиції ЗСУ на півночі України

Завдяки доказовій базі Служби безпеки реальний термін ув'язнення отримала інформаторка спецслужб рф, яка передавала окупантам розвіддані про переміщення підрозділів ЗСУ в Чернігівській області.

За даними слідства, ворожа поліція збирала інформацію про розташування Сил оборони, місця зберігання озброєння та військової техніки, розміщення блокпостів та рух військових колон. Зібрані розвіддані зловмисниця передавала окупантам за допомогою додатку «Telegram».

Контррозвідники СБУ затримали ворожу агентку у вересні минулого року.

Слідством встановлено, що мешканка Чернігівського району після початку повномасштабного вторгнення рф на територію України почала підтримувати постійний зв'язок з військовими рф, які розмістилися в населеному пункті, де вона проживала.

Після деокупації території регіону зловмисниця продовжила співпрацю із загарбниками. За грошову

винагороду вона систематично надавала ворогу розвіддані стосовно переміщення й розташування Збройних Сил України та інших військових формувань.

Під час затримання у фігурантки було вилучено мобільний телефон, який вона використовувала для листування з представником спецслужб рф.

На підставі зібраних слідчими СБУ доказів, суд визнав зловмисницю винною за ч. 3 ст.114-2 Кримінального кодексу України (несанкціоноване поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення ЗСУ чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного стану) та призначив їй покарання – 8 років позбавлення волі. Вирок набув законної сили.

Розслідування проводили співробітники Управління СБУ в Чернігівській області за процесуального керівництва обласної прокуратури.

СБУ викрила корупційну схему на Чернігівській митниці

Служба безпеки України викрила корупційний механізм, організований одним із посадовців Чернігівської митниці.

За матеріалами слідства, головний державний інспектор митного поста «Козелець» налагодив систематичне одержання хабарів від митно-брокерських структур під час оформлення транспортних засобів в режимі «імпорт».

На вимогу митника за безперешкодне оформлення кожного транспортного засобу брокери мали сплачувати «данину».

Співробітники СБУ затримали зловмисника «на гарячому» під час одержання чергового хабаря в розмірі 10 500 гривень від митного брокера за оформлення 7 легкових автомобілів.

Наразі фігуранту провадження повідомлено про підозру за ч. 3 ст. 368 (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою) Кримінального кодексу України. Санкція статті передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 10 років з конфіскацією майна.

Перевіряється причетність інших посадових осіб митниці до корупційної діяльності.

Заходи з викриття хабарника проводили оперативники Управління СБУ у Чернігівській області у взаємодії з Територіальним управлінням Державного бюро розслідувань, розташованого у м. Києві, за процесуального керівництва Чернігівської обласної прокуратури.

СБУ затримала агента – «консерву» фсб, який шпигував за Силами оборони на Чернігівщині

Контррозвідники Служби безпеки затримали «розконсервованого» агента фсб, який понад рік перебував у «режимі очікування» на прикордонній території Чернігівщини.

З жовтня 2023 року за вказівкою російської спецслужби він приступив до збору розвідданих про дислокацію українських захисників у регіоні. Насамперед фігурант намагався встановити точні координати штабів ЗСУ, які залучені до оборони північних рубежів України.

Також його цікавили локації фортифікаційних споруд та місця найбільшого зосередження особового складу і військової техніки українських захисників.

За наявними даними, роз-

відінформація потрібна була загарбникам для підготовки артилерійських ударів по прикордонню України та проведення диверсійних вилазок.

Співробітники СБУ затримали російського агента під час виконання чергового завдання в районі можливого розташування одного з об'єктів Сил оборони.

За даними слідства, зловмисником є 20-річний мешканець Новгород-Сіверської громади, який був завербований фсб ще у березні 2022 року під час тимчасової окупації частини регіону.

Тоді він отримав оперативний псевдонім «Шут» та інструкції щодо проведення розвідувально-підривної діяльності на користь країни-агре-

сора. Після втечі окупантів з Чернігівщини вони залишили свого поплічника на території області та перевели у «режим очікування».

У жовтні цього року на російського агента вийшов його «куратор» – кадровий співробітник прикордонного управління фсб по Брянській області – та поставив йому розвідувальне завдання. Для їх виконання зрадник їздив по регіону на власному автомобілі та знімав на камеру мобільного телефону місця ймовірного базування Сил оборони.

Отримані відомості він передавав агресору через спеціально створену електронну поштову скриньку. Для конспірації ворожий агент видаляв усі повідомлення одразу після їх прочитання представником фсб. За виконані завдання російська спецслужба обіцяла зраднику грошову винагороду.

При обшуку за місцем проживання затриманого виявлено докази протиправної діяльності.

Наразі слідчі Служби безпеки повідомили йому про підозру за ч. 2 ст. 111 Кримінального кодексу України (державна зрада, вчинена в умовах воєнного стану). Фігуранту обрано запобіжний захід – тримання під вартою. Зловмиснику загрожує довічне ув'язнення.

Комплексні заходи проводили співробітники СБУ в Чернігівській області за процесуального керівництва обласної прокуратури.

Культурна дистанція прямого пострілу

Культурна дистанція. Наріжний камінь у фундаменті нашої війни.

Культурна дистанція народів може бути різною. Наприклад, між українцями та норвежцями культурна дистанція буде явно більшою, ніж між українцями та білорусами. Тому що кириличний алфавіт. Тому що простір православної культури. Тому що східна Європа, географічне сусідство та слов'янські народи. Українці здатні зрозуміти білорусів без перекладу – на відміну від португальців чи греків. Але величина культурної дистанції визначає не тільки здатність зрозуміти одне одного. Іноді вона визначає ще й швидкість асиміляції.

Барбара Такман у книзі «Серпневі гармати» писала про передумови Першої світової війни. Серед іншого, вона згадувала про анексію Німеччиною французьких Ельзаса та Лотарингії за підсумком франко-прусської війни 1870 року. Бісмарк був проти цього кроку, стверджуючи, що нові території стануть ахіллесовою п'ятою Німечцької імперії. А коли Генеральний штаб наполіг на анексії, Бісмарк радив надати мешканцям Ельзаса та Лотарингії якомога більшу автономію, бо «що більше вони вважатимуть себе ельзасцями, то менше – французями».

Культурна дистанція між французами та німцями була надто великою. Берлін не міг перекопати мешканців анексованих областей у тому, що ті відтепер – німці. Єдиний шанс був у тому, щоби замінити національну ідентичність ельзасців – регіональною, але до Бісмарка не дослухалися.

Німеччина керувала колишніми

французькими територіями як «Рейхсляндом» – приблизно так само, як і африканськими колоніями. Такман пише, що в результаті німецькі чиновники озлобили і без того нелюбне населення і про жодну інтеграцію в імперію вже не йшлося. В Першу світову ельзасці та лотарингці відмовлялися воювати в складі німецької армії, а в 1918 році за підсумками Версальського миру території повернулися до складу Франції.

Культурна дистанція між народами – фактор, що визначає логіку та поведінку як окупованих, так і окупантів. І особливість нашої війни в тому, що Росія відмовляється визнати культурну дистанцію між росіянами та українцями.

Фрази про «один народ» – це ж не формула тролінгу. Це державна стратегія. В рамках якої українцям відмовляють у праві на інакшість. У рамках якої на окупованих територіях спершу знищують носіїв української ідентичності, а решті пропонують оголосити себе росіянами. Спочатку прибирають тих, хто є носієм культурної дистанції, а потім душать тих, хто залишився в обіймах. І ставку Москва робить саме на те, що слов'янська етномовна спільність, кириличні алфавіти та простір православної культури – цілком достатні для поглинання та розчинення.

Всі останні тридцять років російської політики в Україні – це спроба стерти культурну дистанцію. Звідси – ідеї другої державної мови та спільні підручники історії часів Табачника. Звідси ж – боротьба з окремою українською церквою та просування громадянської релігії під брендом «Велика Вітчизняна війна». Москва

всіма силами гальмувала культурну емансипацію і готова була залишити українській культурі лише роль такої собі регіональної особливості – з варениками, шароварами та обов'язковим культом Переяславської ради.

Всі ці тридцять років Україна протиставляла Москві свої спроби збільшити культурну дистанцію. Окремий патріархат та єдину державну мову. Політику національної пам'яті та власний пантеон героїв. Новоюліанський календар та навіть колір беретів в українській армії. Іноді навіть безглузді ідеї – на зразок переходу на латинський алфавіт – були нічим іншим, як тією самою спробою збільшити культурну дистанцію. Прагненням відокремити ідентичність та спробою прокреслити кордон. Той самий кордон, який Москва не полишала надій стерти.

Культурна дистанція визначає складність асиміляції – зокрема добровільної. Після анексії Криму окупаційна влада провела на півострові перепис. Згідно з результатами якого, кількість кримських татар на півострові залишилася незмінною – близько 13%, а ось кількість українців за вісім місяців скоротилася на 10% (з довоєнних 25% до 15%). Мова, етнічність, національна пам'ять та релігійний чинник спрацювали у першому випадку. А відсутність усього перерахованого – у другому.

Цілковито імовірно, що Москва розраховувала на порівнянню швидкість асиміляції й на інших окупованих українських територіях. Але особливість короткої культурної дистанції в тому, що це фактор, який працює в

обидві сторони, а зміна ідентичності – це двосторонній процес.

За даними радянського ще перепису 1989 року, 11,3 мільйона жителів України ідентифікували себе як росіяни. Імовірно, значну частину з них склали русифіковані українці, але це не так важливо, якщо зважити на те, що культурна ідентичність – це завжди питання персонального вибору. Величина культурної дистанції дозволяла їм без особливих проблем інтегруватися в українське суспільство, а тому вже 2001 року три мільйони з них обрали українську ідентичність замість російської.

Зміна ідентичності була питанням персонального вибору. Вона не вимагала зміни конфесії, інтеграція не ускладнювалася фенотиповими особливостями й навіть знання мови та історії стало значним фактором лише десятиліття по тому.

Усі ці роки персональний вибір визначався сумою подій, що відбувалися в індивідуальних біографіях. Українські росіяни жили в країні, обурювалися рівнем корупції, виходили на протести, реагували на вторгнення в 2014 та 2022, волонтерили та йшли до армії. Якоїсь миті сума вчинків стає важливішою за мову дитинства – і про колишню ідентичність починає нагадувати хіба що закінчення прізвища.

Національність виявилася не рівнозначна світоглядом. Багато з тих, хто став воювати на боці окупаційної російської армії, цілком міг би похвалитися українським родоводом. Але первинним виявилися або ностальгія за СРСР і «втраченою величиною», або ситуативний фактор соціального ліфта, здатний піднести

тебе в умовах окупації на кілька поверхів вгору.

Ті, хто став на бік України, не завжди могли похвалитися українським бекграундом. Але первинним виявилось бажання захистити свій будинок та небажання жити за тоталітарними правилами. В очах Москви всі вони тепер – зрадники, ірреденти, які не погодилися з ролю. Кожен факт окупації супроводжується терором проти носіїв ідентичності – щоб потім асимілювати тих, хто у своєму житті готовий зосередитися на цінностях побутового виживання.

Саме тому, коли ми говоримо сьогодні про нашу війну, фактор культурної дистанції не вдається скинути з рахунків. Російське «вирішення українського питання» полягає не так у фізичному геноциді, як у культурному. Тому що позбавлених національної ідентичності українців Кремль завжди зможе оголосити росіянами.

Ті, хто сьогодні борються на фронті, б'ються за те, щоб провести кордон між нами та ними. Будь-яка спроба скоротити культурну дистанцію так чи інакше працює на Росію. Будь-яка спроба збільшити – захищає від розчинення та поглинання. В когось буде спокуса сказати, що від поглинання захищає не культура, а армія – і він матиме рацію. Але в тому й особливість, що від ідентичності людей серед іншого залежатиме те, чи підуть вони у військомати, коли настане час.

Павло КАЗАРІН,
для УП
«Українська правда», 19.11.2023
Pravda.com.ua

Акім Галімов: «Исконно русская земля» – це там, де росіяни все знищили і стерли історію

Акім Галімов – один із найпопулярніших популяризаторів історії в українському Youtube. На його канал «Реальна історія», який був створений у лютому цього року, підписано понад 300 тисяч осіб.

Галімов працює продюсером «1+1 media», де створює документальні фільми для телеканалів цієї медіагрупи.

Він наголошує, що не є професійним істориком. Галімов – журналіст, який досліджує історію.

В інтерв'ю «Українській правді» Акім Галімов розповідає про те, як Росія краде історію України, згадує війни, які прогнала РФ, пояснює роль Симона Петлюри у творенні нашої держави.

Також журналіст називає найбільш недооцінені фігури в історії України.

«Зухвалість щодо інших народів – це ахіллесова п'ята Росії»
– Нещодавно Валерій Залужний опублікував свою колонку, де порівняв російсько-українську війну з Першою світовою. На вашу думку, чим нинішня війна нагадує війну 1914 – 1918 років?
– Залужний писав про позиційну війну. Що це таке? Це коли дві сторо-

ни застрягли одна навпроти одної і ні та, ні інша не можуть суттєво просуватися вперед.

Очевидно головнокомандувач проводив аналогію із західним фронтом. Коли війська Німеччини й Австро-Угорщини воювали з Францією, Британією та Російською імперією.

Нагадаю, що Німеччина та Австро-Угорщина воювали по факту на два фронти: західний фронт, де вони намагаються прорватися у Францію через Бельгію, і східний – з Росією зі сторони Австро-Угорщини.

На західному фронті технологічний прогрес досяг такого розвитку, що війська обох сторін були дуже сильні. Все це перетворилося на криваву мішанину.

Залужний проводить паралелі з тим, що зараз у нас теж є умовний паритет – росіяни більше чисельно, а в нас краща техніка, і без якогось серйозного технологічного стрибка ніхто не може рвонуть вперед.

– Скільки років триває війна Росії проти України?

– Історики можуть по-різному на це дивитися. В останній час є популярними погляди, що, наприклад, неправильно ділити Першу і Другу світові війни – мовляв, це одна війна, яка була розтягнута на 30 років.

Якщо ми дивимося на наші події, то мені здається, що наша війна почалася не в 2014 році, а набагато раніше.

Думаю, що треба дивитися на Першу світову війну, коли розвалилася Російська імперія і вже тоді з'явилися перші серйозні потуги щодо створення української держави.

– Багато хто вважає, що російсько-українська війна йде не лише за територію, але й також за історію. Як Росія краде нашу історію?

– Росіяни крадуть елементи на-

шої історії, щоб побудувати свою. Ця війна загалом і розпочалася через історію, як ви сказали. Тому що те, що було викрадено у нас, стало фундаментом тієї країни.

Коли ми почали активно повертати свою ідентичність у часи незалежності, то вони зрозуміли, що їм загрожує небезпека. Адже дуже багато речей почало виринати на поверхню, які пов'язані більше з Україною, ніж із Росією.

Ось приклад: до повномасштабного вторгнення ми їздили в Москву знімати частину епізодів для наших програм. Бо в їхніх дослідницьких інститутах зберігаються кістки наших князів, які були вивезені до Росії. Тобто вони крали кістки наших князів, це реальні факти.

Наприклад, коли в XV столітті московити захоплювали Чернігів, перше, що вони зробили – пішли в собор і забрали крипти Михайла Чернігівського. Зараз він лежить в Архангельському соборі в Москві. Туди приходять школярі, вони дивляться – один цар, другий цар, третій цар. І це створює для росіян відчуття, що якщо тут лежить Михайло Чернігівський, потім якийсь російський цар, то очевидно, що Чернігів теж якимось російське місто.

Так приблизно це працює.

Так само назва – Росія. Петро I на початку XVIII століття ввів її. До цього ця держава називалася Московією. І вони обрали цю назву, тому що грецькою «Росія» означала Русь – держава, яка існувала в Києві.

Що таке Русь? Це Київ, Переяслав і Чернігів. Три області, які були серцем Русі.

Коли вони запозичували цю назву, для них було важливо приєднати свою московську історію до історії Русі. Київ був потужною частиною загальноєвропейської історії. І,

відповідно, московитам хотілося до цього примазатися.

Те саме стосується і символів. Путін поставив пам'ятник Володимиру Великому прямо поруч із Кремлем. Але Володимир Великий жив тоді, коли Москва взагалі не існувало, він навіть теоретично там бути не міг.

Все це працює на внутрішню аудиторію в РФ. Тому що до Москви традиційно приїжджає велика кількість людей з усієї Росії. І вони бачать цей 40-метровий пам'ятник Володимиру Великому, і в них складається відчуття, що це ніби якась їхня історія.

І потім для них не постає питань, чого їти на Київ – «це ж типу наше місто».

– Щодо тимчасово окуповано півострова Крим. Чому росіяни раптово вирішили, що це «исконно русская» земля?

– Це ніяка не «исконно русская» земля. Вони думають, що до XVIII століття Криму або не існувало, або там нічого не було.

Це територія, яка формувалася протягом багатьох століть. На рубежі XIV-XV століття там почали жити кримські татари, майже чотири століття там існувала держава Кримське ханство, де жили кримські татари і ніякої Русі там не було.

Потім, так, прийшла Російська імперія і з XVIII століття можна говорити, що там домінувала російська влада.

Вони вважають ці землі «исконно руськими», тому що знищили все, що там було, і стерли ту історію.

Як тільки росіяни зайшли, вони створили такі умови, за яких носії кримської ідентичності почали зводити масово виїжджати.

Був 1944-й рік, коли кримських татар саджали в товарні вагони, як мого діда, і відправляли в Узбекис-

тан та інші республіки Азії.

Росіяни все стирають і, на жаль, це працює. У 1994 році наша родина з Узбекистану повернулася до Криму. Тоді в Сімферополі я пішов у 3 клас і пам'ятаю ті часи.

Кримські татари, які поверталися на рідну землю, не могли там нічого знайти про те, що колись на тій землі існували кримські татари – жодних табличок, всі населені пункти перейменовані, немає нічого.

Настільки за радянську добу було все це стерте, що люди, які пізніше туди були завезені, вважали, що це їхня земля – «які кримські татари?». Приїжджають якісь чужі люди, звідкись з Узбекистану – «Яке право ви маєте взагалі на щось претендувати? Ця земля ніяк з вами не пов'язана!».

Настільки це було вичищено, що просто ти опиняєшся на своїй землі, але там нічого про тебе вже немає.

І це дуже страшна політика. Вони це саме зараз роблять на окупованих територіях. Що вони перше роблять? Вони стирають все, що було тут до цього.

Далі окупанти замінили програми в школах та молодому населенню дають зовсім іншу історію.

Проходить три-чотири роки і дітям насаджують інших героїв. «Яка Україна? Тут ніколи не було України». На жаль, це працює.

– Росія завжди старанно приховує свої поразки. Дайте нам дамо цього їй робити. Чи можете назвати найбільш ганебні битви для РФ, де вона прогнала?

– (Посміхається) Знаєте, в Севастополі є пам'ятник, яким дуже пишаються росіяни – це пам'ятник затопленим кораблям. Зазвичай пам'ятник – це якийсь триумф, а тут – пам'ятник затопленим кораблям.

Акім Галімов: «Исконно русская земля» – це там, де росіяни все знищили і стерли історію

3 Вони завжди свої кораблі топили, не давали зайти в бухти. Всі історії про той самий легендарний Севастополь – скільки б разів не атакували той Севастополь, то завжди росіяни все здавали, і командування втікало.

Туди ж історія з адміралом Октябрським, яким названі вулиці в Севастополі – він же кинув всіх солдат, утік на підводному човні.

У них було дуже багато поразок. І цікаво, що ці поразки часто пов'язані з українцями. Наприклад, один з моїх улюблених історичних персонажів – це князь Костянтин Острозький, це часи Великого князівства Литовського й Руського.

Була битва під Оршею, коли московити намагалися захопити давні території Русі, і Костянтин Острозький вів спільне литовсько-українське військо проти них.

Численний дисбаланс був не на користь наших військ, але тим не менш Острозький їх розбив, отримав велику пошану, його вважали ледь не найвеличнішим полководцем тих часів.

Потім відома Конотопська битва, де Іван Виговський, наш славетний гетьман, разом із кримськими татарами розбив московитів під Конотопом, і дуже довго вони потім від того відходили. До речі, тоді був шанс на Москву піти та її захопити.

Але, як завжди, тут на місцевому рівні відбулися пертурбації та внутрішні непорозуміння, які вплинули на генеральну лінію.

Також була, наприклад, Лівонська битва, коли були розбиті війська Івана Грозного.

Якщо взяти сучасну історію, Афганістан – Радянський Союз програв. Чеченська перша війна – росіяни її програли. Знаєте, історія може давати нам підказки. Маючи тоді перевагу, чеченці підписали Хасавюртовські угоди, в підсумку три роки пройшло, росіяни набралися сил і почали другу чеченську кампанію.

Тобто росіян не треба боятися. Їхня головна перевага – це людський ресурс.

У них є одна велика проблема, і ця війна теж це показала: вони завжди недооцінюють свого супротивника. Тобто їхня зухвалість, яка присутня на побутовому рівні, – це і є їхня ахіллесова п'ята.

Але в них є інша небезпечна риса: вони довго запрягають, але потім все ж таки роблять роботу над

помилками і можуть у якийсь момент мобілізуватися.

Власне, те, що було під час Другої світової війни. Вони можуть собі це дозволити завдяки величезному людському ресурсу, який вони не цінують.

«Грушевському та Винниченку все остогидло, а Петлюрі – ні»

– Ми почали з Першої світової війни. 1917-1918 роки – чи могла тоді Україна здобути свою державність? Чи був в Україні реальний шанс?

– (Робить паузу) Важко сказати. Мені хочеться вірити, що шанс був.

Якщо дивитися на кількісне протистояння з більшовиками, то насправді їх було не так вже й багато. Частина перебіли наших юнаки, які боролися під Крутами, але частина, війська Муравйова, дійшли до Києва – приблизно три тисячі людей. Тобто Київ не зміг стримати тритисячний підрозділ більшовиків.

Це говорить про те, що якби ми тоді змогли краще організувати війська і мобілізувати їх, то історія могла би піти по-іншому, тому що більшовиків не було багато.

На жаль, тоді у нас не було потужних військових ресурсів. З іншого боку, наші очільники, як мені здається, теж недооцінили історію з більшовиками.

Нам потрібно комплексно дивитися на цю історію. Перша світова війна закінчилася, Російська імперія розвалилась. Наші очільники подумали, що це щось таке дрібне, зараз воно пройде. Але так не вийшло.

Більшовики були дуже вправними в пропаганді. Їхні гасла були абсолютно примітивні, але саме їх чекав народ. «Селянам – землю, робітникам – фабрики».

Нагадаю, кілька років вже йде війна, всі виснажені. І тут з'являється хтось, хто каже: «Забудьте все це!». Наші лідери цього недооцінили і, відповідно, в підсумку програли.

Але якби вони краще працювали мобілізаційно з військами, пояснювали їм, для чого це робиться, і також розгорнули масовану пропаганду серед селян, мені здається, що все могло піти по-іншому.

– Чому в той час Європа нас не підтримала?

– Це ж не був Євросоюз, як зараз. Європа нас у принцип, підтри-

мала. Якщо ми говоримо про Німеччину, то вони надіслали свої війська...

– Бо це було вигідно Німеччині.

– І це ключовий момент. Перша світова війна – це була ресурсна війна. Тобто німці підтримали нас за ресурс.

Тоді був укладений так званий «хлібний договір», коли німці сказали: «Ми вам поставимо наших солдат, але ви нам відвантажте хліба, зерна і так далі». Тобто, ви нам – їжу, ми вам – військо.

Але коли вони зрозуміли, що далі це не працює, то все, підтримка закінчилася.

Тоді не було у суспільстві таких понять, які є зараз: демократія, війна за справедливість, цінності. Це були геть інші часи.

– Поговоримо про українських особистостей тих часів. Михайло Грушевський – як би ви його охарактеризували?

– Філософ, мрійник, соціаліст. Ну і в підсумку мені здається, що йому все це остогидло, і він вирішив відійти від справ.

– Володимир Винниченко?

– Письменник, харизматична особистість, людина дуже амбітна. В підсумку йому все це остогидло, і він вирішив відійти від справ.

– Симон Петлюра?

– Він боєць, дуже амбітна людина. І от йому якраз не остогидло, він вирішив боротися до останнього.

– Чому російська пропаганда так серйозно атакує Петлюру до сьогодні?

– Дуже просто – тому що вони завжди беруться за тих, хто зміг. Ті, хто не зміг, їм не цікаві. Петлюра зміг.

Якщо ми дивимося безпосередньо на той період, то він програвав, але концептуально він виграв. Те, що було створено при Петлюрі, зарезало величезну кількість людей відчуттям того, що потрібно боротися.

І це потім трансформувалося в Організацію українських націоналістів, пізніше в УПА, пізніше в шістдесятників, пізніше вже в те, що відбувається сьогодні.

Що про Петлюру говорить російська пропаганда? Що це якийсь типу маргінальний бандит. Ок, давайте подивимося: герб – Петлюра, гроші – Петлюра, державні печатки і міністерства – Петлюра. Тобто в нас був повноцінний державний апарат.

– Скоропадський. Як би охарактеризували його?

– Монархіст, дуже контраверсійна фігура, цікавий мікс. Тому що він, з одного боку, був прихильником царської Росії, тобто бачив Україну як частину царської Росії зі своєю автономією. Але з іншого боку, Скоропадський був великим українським патріотом.

Скоропадський був генералом царської армії та командував підрозділом Російської імперії. Це людина, яка виховувалася в чіткому розумінні, яким має бути світоустрій. Для нього були важливі певні цінності.

Мені здається, що в якийсь момент Скоропадський почав усвідомлювати, що, напевно, Україна має бути незалежною, тому що все навколо змінюється. Але поки він починав це усвідомлювати, його і змінили.

– Чому Скоропадський посадив у в'язницю Петлюру?

– Петлюра в принципі був опозиційно налаштованою і доволі радикальною людиною. Петлюру насторожувала промонархічна позиція Скоропадського.

І мені здається, що ці намагання Скоропадського якось там знайти спільну мову з «хорошими руськими», для Петлюри це було неприпустимо.

До речі, Скоропадський його потім випустив з в'язниці і сказав, що «тільки, будь ласка, не роби нічого проти нас». Розумієте, яка була висока політика – випустили під чесне слово (сміється)?

І що зробив Петлюра? Одразу поїхав з Січовими стрільцями домовлятися, щоб Скоропадського зносити (сміється).

«Ми б мали більше говорити про Петлюру. Він зробив дуже багато»

– На вашому каналі було відео про те, як вбивають російських правителів. Якщо узагальнити, то як зазвичай закінчують російські керівники?

– Дуже погано. Це постійно результат якихось внутрішніх розборок. Візьмемо останнього імператора Миколу II – це ж страшні смерті. Вони не закінчують добре.

Іх там то тнуть, то розстрілюють всю сім'ю. І це показник російської хворобливості політичної системи.

– Спираючись на історичний досвід, якою може бути смерть Путіна?

– Як українцю, мені б хотілося, щоб вона настала якомога швидше. Чисто по-людськи хочеться, щоб йому повернулося все те, що він зробив нам.

Не знаю, може, це недобре так говорити з точки зору гуманності чи релігії, але хочеться, щоб це не було легко для нього.

Та треба бути реалістами: можливості сучасної медицини, в тому числі російської, зараз фантастичні, якщо ми говоримо про такий левел, як у Путіна. Думаю, що його ще можуть довго тримати на різних підтримуючих речах, а отже, він спокійно ще років 20 може протягнути.

Як він помре – не знаю. Можливо, під час одного із заколотів там всередині. А може бути й інакше – часом в історії так буває, що наступило завтра, і щось відбулося таке, що ніхто не очікував. Варіантів безліч.

– Чи є в історії України фігура, яка би вам особисто нагадувала Зеленського в нинішніх умовах?

– Ми не можемо проводити прямих паралелей з кимось конкретно, тому що всі в абсолютно різних умовах, ситуації в кожного різні.

Але певною мірою можна говорити про Петлюру, тому що рівень викликів – приблизно дотичний.

На кону стоїть все: ми або програємо – і не будемо існувати як держава, або не програємо – і на тебе як на лідера падає вся відповідальність.

Я думаю, що Зеленський, як і Петлюра тоді, зараз відчуває цю відповідальність – в цьому, напевно, їхні ситуації і подібні. Я не готовий говорити, чи вони схожі по методах керування, оцінках чи своїх діях, але от ситуативно мені здається, що це такі подібні ситуації.

– Хто для вас є найбільш недооціненою фігурою в історії України?

– (Замислюється) У нас був такий гетьман, як Іван Виговський, або такий гетьман, як Кирило Розумовський.

І якщо говорити про більш сучасну історію, то ми мали би більше говорити про людей на кшталт Петлюри однозначно. Я все ж вважаю, що він зробив дуже багато для нашої країни.

Роман КРАВЕЦЬ,
УП

Фото: Назарій Мазилук
«Українська правда», 14.11.2023.
Pravda.com.ua

У Путіна знайшли ще дві супер'яхти

Розслідувачі центру «Досьє», створеного російським політемігрантом Михайлом Ходорковським, виявили ще дві супер'яхти, якими користуються президент РФ Володимир Путін і його оточення, – таким чином у російського диктатора нараховували вже 10 яхт.

Останні виявлені яхти – це 71-метрова Victoria і 38-метровий човен Orion, який її супроводжує.

Victoria будували на верфях військового заводу «Севмаш» разом із човном Graceful. Зараз її ремонтують на турецькій верфі, яка готує кораблі для військового флоту Туреччини – члена НАТО.

Яхту Victoria називають флагманом чорноморської флотилії Путіна. 21 жовтня Victoria вийшла з Сочі і за два дні пришвартувалася на захід від верфі в Стамбулі. Вранці 25 жовтня судно перемістилося в доки, відключило передавач (AIS) і перестало з'являтися на картах профільних сервісів.

Побачити яхту розслідувачі змогли за допомогою безпілотника. Зокрема, вдалося зняти відмінну рису корабля – велику букву V.

Для довідки. На початку другого президентського терміну Путіна яхтобудівництвом

зайнявся військовий завод «Севмаш», який будує атомні підводні човни, зокрема сучасні проекти IV покоління «Ясень» і «Борей».

Дві яхти проекту A-1331 стали єдиними, випущеними військовою верфю. Перша – це Victoria, яку почали готувати в 2005 році, і друга Graceful, яку почали будувати в 2006 році. Graceful будували 8 років, Victoria була побудована за 14 років.

Контракт із «Севмашем» уклала компанія бізнесмена Сергія Маслова Julesburg Corp з Британських Віргінських островів.

Наприкінці 2013 року «Севмаш» відзвітував про успішне проведення випробувань. Victoria доставили в Італію, але верфь ISA Yachts так і не взялася до роботи, і 2015 року корабель перевезли до Туреччини.

Яхту Victoria добудовували на турецькій верфі AES Yachts, 24 липня 2019 року роботи були завершені.

Victoria може взяти на борт 28 осіб, але, повідомляють, що зазвичай на судні 11–15 осіб команди і до шести пасажирів. Вартість судна, зазначена в митній декларації 2019 року, – \$50,1 млн. У цьому ж документі описані основні характеристики корабля, зокрема

й конструкційна особливість: на борту відразу дві майстер-каюти. Стільки ж майстер-кают і на яхті Graceful, а в резиденціях російського президента завжди передбачено дві окремі спальні: для господаря і для господині, зазначає «Досьє».

Victoria базується в Сочі і періодично доходить до мису Ідокопас, де розташований палац Путіна. Безпосередньо поруч із мисом судно вимикає AIS і пропадає з радарів.

Влітку 2021 року корабель вийшов із Сочі й дійшов до Криму. У цій подорожі яхту супроводжував 38,5-метровий човен Orion. Його розробили у 2009 році в італійському Віареджо.

Дослівно «Досьє»: «Володимира Путіна не фотографували на борту Victoria, тому немає прямих документальних доказів, що це його судно. Але, як і у випадку з іншими яхтами президента, є чимало непрямих підтверджень: це і спеціально підібраний екіпаж, і маршрут корабля, який пролягає поруч із палацом глави держави, і формальний власник, і незвичайна історія будівництва».

Повідомляється, що після того, як в Італії заарештували яхту Scheherazade, Victoria ста-

ла найбільшою яхтою, пов'язаною з Путіним, у Чорному морі.

До складу цієї ж «південної флотилії» входять:

54-метрова яхта «Чайка» (попередня назва – «Сиріус») вартістю €30 млн – єдине судно, яке перебуває на балансі управління справами президента РФ. 46-метрова яхта Shellest, вартістю приблизно \$23,9 млн. Shellest використовується, щоб добиратися до палацу Путіна на мисі Ідокопас, з листопада 2022 року корабель курсує між Сочі та Геленджиком.

У Балтійському морі головна яхта Путіна – Graceful. До складу «північної флотилії» також належать:

37-метрова Aldoga, побудована у Віареджо у 2009 році. Точна вартість яхти невідома, схожі кораблі коштують \$14-16 млн.

32-метрова Nega, побудована у 2013 році британською компанією Princess Yachts. Її вартість \$12,2 млн.

катер моделі Brizo 46 вартістю трохи менше \$1,2 млн, який приписаний до Graceful.

«Українська правда», 20.11.2023
Pravda.con.ua

Україна аграрна

Зібрано майже 76 мільйонів тонн зернових та олійних культур

Збір зернових та зернобобових культур проведено на 10 237 тис га, де намолочено 55 млн 53 тис. тонн, в тому числі: пшениці 4 694,5 тис. га, намолочено 22 478 тис. тонн, (врожайність – 47,9 ц/га); кукурудзи 3 млн 325 тис. га, 24 млн 878 тис. тонн (74,8 ц/га); ячменю 1 504,5 тис. га, 5 909 тис. тонн (39,3 ц/га).

Збір олійних культур проведено на площі 8 205,8 тис. га, намолочено 20 млн 703 тис. тонн, а саме: соняшника на площі 5 009,4 тис. га, намолочено 11 млн 929 тис. тонн насіння при врожайності 23,8 ц/га; соя 1 800,4 тис. га, 4 769 тис. тонн (26,5 ц/га); ріпак 1 396 тис. га, 4 млн 5 тис. тонн (28,7 ц/га). Цукрових буряків накопано 11 млн 83 тис. при врожайності 469,1 ц/га.

Україна – третій постачальник агропромислової продукції в Єврозоюз

За 8 місяців 2023 року Україна посідає третє місце серед постачальників агропромислової продукції до Європейського Союзу. Україна експортувала до ЄС сільськогосподарської продукції на 7,96 млрд євро.

Загалом до трійки лідерів постачальників агропродукції в ЄС за 8 місяців входять Бразилія, Велика Британія й Україна. А до десятки увійшли США, Китай, Туреччина, Індонезія, Аргентина, Республіка Швейцарія і Кот-д'Івуар.

Фундація імені Івана Багряного припиняє діяльність

Фундація ім. Івана Багряного, заснована у 1975 році, протягом свого існування підтримувала видавничу діяльність у діаспорі та в незалежній Україні. Було надано фінансову допомогу університетам в Україні – Києво-Могилянській та Острозькій академіям, на видавництво журналів «Універсум» у Львові, «Березиль» у Харкові, «Бористен» у Дніпрі, газетам «Світ-інфо» та «Струна» в Чернігові. В сучасну пору триває допомога війську і пораненим воїнам, яких лікують в США, на харчі родинам поранених воїнів, сиротам.

На жаль, Фундація з 1 грудня 2023 року змушена припинити свою діяльність, тому що більшість її членів відійшла у засвіти.

Широ дякуємо всім з багаторічну підтримку. Допомогу на видавничу діяльність в Україні можна пересилати до Товариства української мови в США: Ukrainian Language Society USA, 5050 Seagrass Dr., Venice FL 34293.

За управу Фундації ім. Івана Багряного:
Віра Боднарук, голова
Олексій Коновал, секретар.

Генрі Кісінджер помер у віці 100 років

Колишній державний секретар США Генрі Кісінджер помер 29 листопада у своєму будинку в Коннектикуті.

Генрі Кісінджер – суперечливий лауреат Нобелівської премії миру та дипломатичний авторитет, чия служба при двох президентах залишила слід у зовнішній політиці США. І після свого сторіччя був активним, відвідував зустрічі в Білому домі, опублікував книгу про стилі лідерства. У липні 2023 року він здійснив несподіваний візит до Пекіна, щоб зустрітися з президентом Китаю Сі Цзіньпіном.

У 1970-х роках він доклав руку до багатьох епохальних глобальних подій десятиліття, працюючи на посаді державного секретаря за часів президента-республіканця Річарда Ніксона.

Завдяки зусиллям єврейського біженця з Німеччини було відкрито дипломатичні відносини з Китаєм, відбулися знакові американсько-радянські переговори про контроль над озброєннями, розширилися зв'язки між Ізраїлем та його арабськими сусідами, а також були укладені Паризькі мирні угоди з Північним В'єтнамом.

Правління Кісінджера як головного архітектора зовнішньої політики США пішло на спад після відставки Ніксона в 1974 році. Проте він продовжував залишатися дипломатичною силою при президенті Джеральді Форді і висловлювати сильні думки протягом решти свого життя.

У той час як багато хто вітав Кісінджера за його геніальність і багатий досвід, інші таврували його як військового злочинця за підтримку антикомуністичних диктатур, особливо в Латинській Америці. В останні роки його життя його подорожі були обмежені спробами інших країн заарештувати його або допитати про минулу зовнішню політику США.

Його Нобелівська Премія миру 1973 року, яку він отримав спільно з президентом Північного В'єтнаму Ле Дук Тхо, який згодом відмовився від неї, була однією з найбільш суперечливих в історії.

Вшанування жертв Голодомору з нагоди його 90-річчя
Повідомляє газета «Свобода» (США)

Вийшов черговий № 48 газети «Свобода», (Нью-Йорк), найстарішої української газети США, що виходить з 1893 року. Її видає Український Народний Союз. Ось публікація цього номера.

У багатьох країнах світу відбулося вшанування пам'яті жертв Голодомору в Україні 1932 – 1933 років.

США

Біля Меморіалу жертвам Голодомору у Вашингтоні українська й американська громади вшанували пам'яті мільйонів невинних жертв Голодомору-геноциду.

Посол України Оксана Маркарова наголосила, що російський режим вкотре намагається стерти українську націю з лиця землі. Але міжнародна спільнота більше не мовчить. Вона висловила вдячність керівництву США за підтримку та закликала до міжнародного визнання Голодомору геноцидом.

Помічник Державного секретаря США Джеффі Р. Пайетт запевнив, що уряд США постійно підтримуватиме Україну у її боротьбі проти тиранії.

ПОЛЬЩА

Десятки людей зібралися 25 листопада на Вольському православному кладовищі у

Варшаві біля пам'ятника жертвам Голодомору в Україні. Представники української громади, українські дипломати вшанували пам'яті мільйонів загиблих українців хвилиною мовчання, помолилися і запалили лямпадки біля пам'ятника жертвам Голодомору.

Посол України в Польщі Василь Зварич наголосив, що цей злочин геноциду зачепив майже кожну родину в Україні. Голова Об'єднання українців у Польщі Мирослав Скірка зазначив, що сьогодні, згадуючи мільйони жертв, треба усвідомити потребу до кінця розв'язати цю проблему: «І тому, сьогодні нам усім треба бути з тими, хто зараз перебуває на фронті, хто сьогодні захищає Україну ціною свого життя, свого здоров'я».

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

У Вестмінстерському абатстві в Лондоні у взаємодії з Посольством України 24 листопада відбулося спеціальне вечірне богослужіння з нагоди 90-их роковин Голодомору.

Представники українського духовенства у Сполученому Королівстві відслужили екуменічну панахиду на вшанування пам'яті невинних жертв цього злочину комуністичного режиму проти українського

народу. Тимчасовий повірений у справах України Едуард Фесько на території Вестмінстерського абатства поклав вінок до Меморіалу невинних жертв.

КАНАДА

У Оттаві відбулося вшанування 90-их роковин Голодомору-геноциду на галявині поблизу Парляменту Канади. До вшанування долучилися депутати федерального Парляменту, сенатори, дипломати, члени української громади й небайдужі канадці. Спеціально для цієї церемонії до Оттави приїхав «пересувний клас» – спеціально облаштований автобус з інтерактивним обладнанням, який подорожує в Канаді з метою донесення правди про трагічні події 1932-1933 років в Україні.

АРГЕНТИНА

У бібліотечно-документальному центрі «Прометей» при осередку Українського культурного товариства «Просвіта» в Буенос-Айресі відбулася конференція «Голодомор: 1932-1933 роки в Аргентині», на якій представлено еспаномовний переклад книги доктора історії з Канади, дослідника української діаспори Сергія Ціпка «Рік 1933:

Голодомор і його відгомін в Аргентині».

Українці Флориди відзначили 90-річчя Голодомору-Геноциду

Українська громада південно-західної Флориди гідно відзначила 90-ті роковини великої трагедії українського народу – Голодомору-Геноциду 1932 – 1933 рр. у неділю 19-го листопада. Соборну панахиду відбували о. Олег Сацюк та о. Дмитро Касіян в церкві св. Андрія при Українському Релігійному та Культурному Осередку в Норт-Порті. Члени Громадського Комітету тримали зазвичайні свічки під час панахиди. Опісля всі члени громади зайшли до святочно-прибраної зали на перекуску та коротку програму.

Голова Громадського Комітету Віра Боднарук привітала присутніх та коротко згадала про старання Сталіном та його комуністичним урядом усунути увесь спротив до колективізації в Україні та знищити українців, як національну групу. Так було знищено 10 з половиною мільйонів невинних українських людей, де одна третя були діти.

Цю трагедію не було замовчено в діаспорі, де очевидці Голодомору 1932 – 1933 рр. та науковці докладали багато зусиль, щоб правда про цю трагедію дійшла до всього світу. Офіційне відзначення пам'яті жертв Голодомору було встановлено Президентом Ющенком в 2008 р. на останню суботу в листопаді.

В 2008 році було зібрано враження дітей і молоді, народжених в незалежній Україні, про Голодомор. Ця молодь чула про Голодомор від своїх бабусь чи дідусів, або від учителів у школі. Вірш із цієї збірки «33 рік-дитинство мого прадіда» Аліни Сімашко прочитала Оля Бабчук, а враження Валентини Василенко від розповіді читала Леся Попель.

Слово про Голодомор-Геноцид виголосив широко знаний суддя федерального уряду Сполучених Штатів Америки, його

Його честь
Богдан Футей, суддя
федерального уряду
США

Ведуча свята:
Віра Боднарук

У залі Осередку ім. св. Андрія

Панахида в церкві

честь Богдан Футей. Він підкреслив правдолюбиві визнання Голодомору-Геноцидом універсально.

Присутні були запрошені оглянути карту України, де позначено хрестиком пам'ятники жертвам Голодомору по всій її території. Вшанування закінчилося українським гімном «Ще не вмерла України».

Щира подяка членам Громадського

Комітету, які постаралися за успішне проведення відзначення 90-ї річниці Голодомору-Геноциду. Це Дарія Томашоска, Анна Мацілінська, Богдана Пужик, Катя Стецюк, Богдан Боднарук, Леся Попель, Євген Томашоский, Галя Лісничка, Клара Шпічка, Ліда Білоус, Віра Боднарук і Юрій Шевчук (фотограф).

Віра БОДНАРУК,
Голова Громадського Комітету,
Голова Товариства Української Мови
(США), професор
Фото Юрія Шевчука

Ерік Нестеренко, видатний канадський хокеїст українського походження

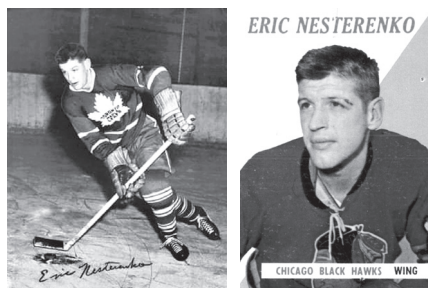
31 жовтня минуло 90 років з дня його народження.

Ерік народився в канадському шахтарському містечку Флін-Флон у родині українських емігрантів. Його батько Яків Нестеренко був уродженцем села Рудня на Чернігівщині. Служив у армії УНР та брав участь у Другому зимовому поході Юрка Тютюнника. Після поразки УНР емігрував спочатку до Чехословаччини, а звідти до Канади.

Потоваришував Ерік з хокеєм ще у п'ятирічному віці, а серйозно взявся за ключку в одинадцять років, саме тоді його родина переїздить до Торонто.

Талановитого хокеїста помітили менеджери команди «Торонто Мейпл Лівз» і включили його у юніорську систему клубу. Оскільки Ерік гру в хокей суміщав з навчанням в інституті, то на лід виходив не часто.

21 травня 1956 року хокеїст перехо-

дить до «Чикаго Блек Хоукс» і паралельно вступає до Торонтського університету. Нестеренко був одним із найсильніших в команді «чорних яструбів» на рівні зі Стеном Микитою та Боббі Халлом. За своєю кар'єру гравця Ерік отримав багато різних призів – «Спалах», «Залізний лікоть», «Шаблезубий Нестор» та інші.

Найзірковішим часом для Еріка став сезон Національної хокейної ліги (НХЛ) 1960/61 років. «Чикаго Блек Хоукс», обігравши у півфіналі «Монреаль Канадіанс», а у фіналі – «Детройт Ред Вінгс», здобував Кубок Стенлі.

У 1972 році 40-річний Ерік Нестеренко після завершення кар'єри гравця, деякий час він тренує швейцарську «Лозанну». В Швейцарії він поступово відходить від хокею, і освоює професію інструктора з гірських лиж.

У 1986 році 53-річний Ерік у голівудській стрічці «Молода кров» зіграв епізодичну роль батька молодого хокеїста, якого він направляє на істинний шлях.

Помер Ерік Нестеренко 4 червня 2022 року в штаті Колорадо (США).

Олександр МОЛИБОГА

Понад 80 років разом: найстаріше подружжя Великої Британії поділилося секретом шлюбу

Дороті Волтер – 103 роки, а її чоловікові Тіму Волтеру – 102 роки. Закохані познайомилися ще у зовсім юному віці й відтоді не розлучалися.

Закохані одружилися ще у часи Другої світової війни. Дороті та Тім зустріли одне одного, коли їм було по 18. А заповітним «так» біля вітара обмінялися у 21 рік. У той час ще тривала Друга світова війна.

Познайомилися майбутні закохані на роботі, а їхні романтичні моменти (як це, на жаль, знайоме й нам) часто переривали повітряні тривоги. Дороті й Тім втрачали близьких й понад усе боялися, що війна розлучить їх. «Ми були надто молодими, щоб пройти через це», згадає Тім.

Закохані одружилися у 1942 році й відтоді жодного разу серйозно не сварилися. Хоча визнають, що іноді мали різні погляди на одну й ту саму ситуацію.

Подружжя утримувало фруктову ферму. У час відпусток ніколи не сиділи вдома. Спільні мандрівки Тім та Дороті вважають однією з запорок щасливого сімейного життя.

Вже через два роки після весілля Дороті та Тім стали батьками. У них народилася донечка Керол. А вже після війни, у 1947 році, – донечка Сью. На жаль, Керол померла у 1985 році.

Тім та Дороті зберегли своє кохання упродовж десятиліть. Їх часто запитують, як це вдалося й просять поділитися секретом. На це закохані відповідають: якщо ви задоволені своїм життям і своїм партнером, все неодмінно буде гаразд.

В одному зі штатів США хочуть заборонити дискримінацію людей з надмірною вагою

Законодавці штату Колорадо працюють над законопроектом, спрямованим на заборону фетфобії – дискримінації і цькування людей із надмірною вагою. Хоч Колорадо має і найнижчий рівень ожиріння в країні – 25 відсотків. Документ ініціювали після того, як у Нью-Йорку днями набув чинності законопроект, що забороняє компаніям звільняти співробітників через їхню вагу або платити їм менше, ніж «худим колегам».

У США найвищий рівень ожиріння серед розвинених країн – 39,6%. Цікаво, що із 10 штатів США, де найменший відсоток громадян з ожирінням, п'ять запропонували законопроекти, які забороняють дискримінацію за вагою, тоді як жоден із 10 штатів з найвищим рівнем ожиріння цього не зробив.

Голова правління Коаліції за боротьбу з ожирінням Крістал Хартман каже, що активісти намагаються змінити уявлення про те, що люди з ожирінням самі винні у надмірній вазі. «Більшість людей із зайвою вагою думали, що це провина самої людини, що вони ліниві, їдять у McDonald's 10 разів на день. Звичайно, стежити за їжею, займатися фізичними вправами – це важливо, але насправді стрункість чи надмірна вага – це все фізіологічне».

Всесвітня федерація боротьби з ожирінням прогнозує, що до 2035 року понад 50% населення Землі матиме проблеми з надлишковою вагою.

У Неаполі знайшли загублений 50 років тому шедевр Боттічеллі

У сімейному будинку поблизу Неаполя знайшли картину «Мадонна з немовлям» італійського художника епохи Відродження Сандро Боттічеллі. Її вартість оцінюють в 100 мільйонів євро.

Картина, яка датується XV століттям, була однією з улюблених робіт самого Боттічеллі. Образ Мадонни списаний з Симонетти Каттанео Веспуччі – коханої художника, яка померла у 23 роки. Це одна з останніх робіт Боттічеллі.

Спочатку картина зберігалася в церкві в місті Санта-Марія-ла-Каріта, згодом довірили місцевій родині, яка зберігала його в приватній резиденції протягом багатьох поколінь.

Держава востаннє перевіряла

приватну резиденцію, де зберігалася картина Боттічеллі, понад 50 років тому. З невідомих причин інформація про цей твір мистецтва зникла з архівів італійського державного мистецтва.

Картина – в поганому стані. За раз її реставрують в надії, що його нарешті зможе побачити публіка.

Представники охорони культурної спадщини з'ясовують, чи справді картина належить родині, яка зберігала її більше століття.

Картину художник подарував Папі Римському Сіксту IV, який потім передав її невеликій сільській церкві в муніципалітеті Санта-Марія ла Каріта у Неаполі. За сприяння в спорудженні знаменитої Сикстинської капели.

70-річна жінка в Уганді народила двійню

Сафіна Намукває народила двійню в одній з лікарень. Вона стала мамою вдруге за останні 3 роки завдяки екстракорпоральному заплідненню.

Жінка народила хлопчика та дівчинку 29 листопада за допомогою кесаревого розтину в репродуктивному центрі в столиці країни Кампалі.

Намукває розповіла, що її вагітність була важкою. Чоловік покинув її, коли дізнався про вагітність двійнятами.

Жінка зазначила, що вирішила мати дітей після того, як над нею

«знущалися за бездітністю».

Наразі немає інформації, чи використовувала вона донорську яйцеклітину, чи власну, яку заморозили та зберігали, коли вона була молодшою.

В Україні теж є жінка, яка народила після менопаузи у віці 66 років, – у Чернігові. Нині Валентині Підвербній 78, а її 12-річна донька Анна-Марія попросила про допомогу у соцмережах через домашнє насилля. Суд вирішив відібрати дитину у найстарішої щодо народження матері України.

ВООЗ оголосила самотність глобальною загрозою

Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила самотність нагальною глобальною загрозою для здоров'я.

ВООЗ створила міжнародну комісію з проблеми самотності. Її очолили генеральний хірург США Вівек Мурті та дипломатка Африканського Союзу з питань молоді Чідо Мпемба.

Проблема самотності загострилася через пандемію COVID-19. Вона зупинила економічну та соціальну активність людей. Через це рівень самотності підвищився.

«Самотність не знає кордонів і стає глобальною проблемою громадського здоров'я, що впливає на всі аспекти здоров'я, добробуту та розвитку. Соціальна ізоляція не знає ні віку, ні кордонів», зауважила Чідо Мпемба.

За словами Мурті, ризики для здоров'я людини від самотності дорівнюють вкурюванню 15 сигарет на день. Шкода від неї навіть більша, ніж від ожиріння та малорухливого способу життя.

Генеральний хірург США також зазначив, що кожна четверта літня людина у світі відчуває соціальну ізоляцію. Це спричиняє підвищення ризику деменції на 50% та ішемічної хвороби або інсульту на 30%.

У Швеції для боротьби із самотністю пропонують вітатися і незнайомим людям

Влада міста Лулео на півночі Швеції, заховає людей вітатися одне з одним. Що має на меті послабити соціальну ізоляцію містян і зробити їх більш дружніми.

У Лулео взимку дуже холодно і світловий день скорочується до трьох годин. Пережити темні зимові місяці людям допомагають хобі: плавання під льодом, катання на лижах, прогулянки «льодовою дорогою» на архіпелаг. Та попри це мешканців Лулео об'єднує спільна проблема: самотність.

Кампанію запропонувала працівниця муніципалітету Лулео Аса Коскі. Вона переконала: коли з людьми вітаються незнайомці, у них з'являється відчуття «видимості».

Ще раніше Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила самотність глобальною загрозою.

Раритети Наполеона – на аукціонах

Капелюх продали за 1,9 млн євро

У Парижі на аукціоні продали капелюх французького імператора Наполеона Бонапарта. Його ціна склала 1,9 мільйона євро. Чорний дворогий капелюх із хутра бобра є одним із 20 головних уборів імператора, які збереглися до наших днів. Ціна сягнула 1,932 мільйона євро, перевищивши минулий рекорд іншого головного убору Наполеона, проданого за 1,884 мільйона.

Протягом усього XIX століття капелюх залишався у власності однієї сім'ї – нащадків французького посадовця Жана-Луї Нуазьє. Останні роки він був частиною колекції промисловця П'єра Байона, який помер минулого року.

Всього у приватних колекціях перебувають 5 капелюхів Наполеона, всі інші є експонатами музеїв.

«Москва у вогні»: листи імператора

На аукціоні виклали 11 листів французького імператора Наполеона I Бонапарта, де, зокрема, він писав про «випалену Москву». Листи продають включно з депешами (поштою) з Кремля.

В одному з листів, який Наполеон написав 18 вересня 1812 року, імператор пише про те, що прибув до Москви й побачив, що місто практично знищене вогнем. Причиною стала політика «випаленої землі», яку тоді проводили росіяни.

В іншому листі, який продається за 58 300 доларів, Наполеон пише про запаси алкоголю в місті: «Ми знайшли підвали, повні вина та лікеру, які будуть нам дуже потрібні».

Продають не всі записи французького імператора. Зокрема, на аукціон не потрапив лист від 20 жовтня 1812 року, в якому Наполеон обіцяє зруйнувати Кремль, який на той час був одночасно імператорським палацом та військовою фортецею. У 2012 році цей лист продали на аукціоні за 187,5 тисяч євро.

11 листів вирішили виставити на продаж після того, як на ньому продали апелюх Наполеона за 1,9 мільйона доларів.

В Антарктиді вперше приземлився пасажирський Boeing 787

На льодовому континенті 19 листопада вперше приземлився пасажирський літак Boeing 787. На борту було 45 пасажирів – дослідників Норвезького полярного інституту. В Антарктиду також доставили 12 тонн наукового обладнання.

Літак сів на аеродромі Troll. Це фактично смуга з блакитного льоду завдовжки 3 км. Імпровізований аеродром «працює» лише від жовтня до березня.

Щороку в Антарктиду прилітають до 10 літаків різного меншого розміру, але можливість літати набагато більшими повітряними суднами допоможе зменшити кількість необхідних рейсів. Рейс організувала компанія Norse Atlantic Airways.

Найбільший у світі айсберг почав дрейфувати вперше за тридцять років

Крижина величезних розмірів, відома як A23a, займає площу майже 4000 квадратних кілометрів, що перевищує площу Нью-Йорка у три рази.

Після відокремлення від шельфового льодовика Фільхнер-Ронне в Західній Антарктиді в 1986 році айсберг в основному перебував у припливному стані, коли його основа застрягла на дні моря. Але останні дані від супутників свідчать, що трильйони тонн айсберга зараз швидко переносяться вздовж північного узбережжя Антарктичного півострова, підсилюючи цей процес сильні вітри і течії.

У США собака охороняв тіло загиблого хазяїна 10 тижнів

У горах американського штату Колорадо знайшли тіло 71-річного мандрівника, який зник у серпні. Його собака був живим і весь цей час залишався поруч із мертвим господарем.

Річ Мур вирушив у гори Сан-Хуан 19 серпня разом зі своїм джек-рассел-тер'єром Фінні. Він збирався підкорити вершину висотою понад 3800 метрів. Однак додому чоловік так і не повернувся.

Близько 10 тижнів Мур вважався зниклим близько 30 жовтня мисливець натрапив на його останки на відстані близько 4 кілометрів на схід від вершини гори. Мур помер від переохолодження.

Протягом всього часу Фінні був поруч із тілом хазяїна. Собака схуд удвічі, але залишався у відносно хорошій формі.

«Відданість цього пса довела нас усіх до сліз», сказала Делінда Ванн-Брайтін, яка була у рятувально-пошуковій групі. На її думку, Фінні вижив завдяки воді з підземних потоків, які протікали поблизу місця його перебування. Також собака ловив дрібних тварин, таких як миші або бурундуки.

Брати наші менші...

В Австралії єхидна влаштувала погром у магазині, напилася алкоголю і заснула

Співробітники алкогольного магазину в Кайоглі на початку зміни вирішили, що вночі на їх магазин напали грабіжники. У торговельно залі було розбито кілька пляшок.

Однак через пару хвилин продавець знайшов «винуватця» погрому. Ним виявилася єхидна. Співробітник вирішив подивитися запис з камери відеоспостереження. Судячи з кадрів, звір підходив до холодильників, вивчав стелажі і впустив кілька пляшок з алкоголем з нижніх полиць.

Після вивчення асортименту єхидна залізла під стелаж, згорнула клубком і заснула. Співробітник магазину зловив її і випустив в дику природу.

Мавпа вкрала жіночу сумку в парку

У дотепному відео видно, як мавпа вкрала сумочку жінки, поки та танцювала перед камерою в туристичному місці в Китаї.

На кадрах помітно, як жінка співає і кружляє на дерев'яному оглядовому майданчику в Національному лісовому парку Чжанцзяцзе в провінції Хунань, перш ніж в цю ідеалістичну картинку влізла моторна макака.

Друга жінка, що знаходиться за кадром, починає тривожно кричати, коли мавпа-зłodюжка, підібравши сумку, намагається з нею сховатися.

В результаті жінці довелося підкупити примата їжею, щоб той повернувся їй назад її власність.

Даний район є чи не найголовнішим національним парком Китаю, а також об'єктом Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, популярним серед туристів з усього світу через свої мальовничі краєвиди. Тут тисячі гір. У парку бродять великі групи мавпамак, яких відвідувачам годувати не рекомендується.

Як Росія використовує тимчасовий союз 370-річної давнини, аби легітимізувати війну

Переяславська рада: «возз'єднання», якого не було. Про угоду Хмельницького з росіянами 1654 року, війну з «братнім народом» 1658-го і як це все вмістилося в російський міф ХХ століття.

Видання «Детектор медіа» розповідає, як Росія використовує тимчасовий союз 370-річної давнини, аби легітимізувати війну.

«8 (18) января 1654 г. в городе Переяславе была созвана Всенародная рада. «Собралось великое множество всяких чинов людей», — говорит очевидец. Здесь были казаки, мещане, крестьяне, купцы, духовенство.

В 11 часов, сопровождаемый казацкой старшиной, на площадь вышел нарядно одетый Хмельницкий. С глубоким вниманием слушал народ речь гетмана. Более «благоушнейшего пристанища не обрящем», — подчеркнул Хмельницкий. «Украина с великой Россией, — закончил он, — составляют единое тело». И, подняв над головой булаву, гетман воскликнул: «Так будем же едины с народом русским навеки!» Заглушая последние слова гетмана, тысячи голосов возгласили: «Будем!» ...». Так описувала Переяславську раду 1654 року дитяча радянська енциклопедія, видана вперше у 1958 році. Маленький ра-

Святкування 300-річчя «возз'єднання»

ські землі. На той час вони входили до складу Польщі. Але окупацію було подано як «возз'єднання українців у одній державі». А вже у 1954 році з'явилась невелика брошура «Тези про 300-річчя возз'єднання України та Росії», яка починалася зі слів: «300 років тому, в січні 1654 року, на Переяславській Раді могутнім волевиявленням українського народу було проголошено возз'єднання України з Росією, як видатна історична подія, є великим святом не тільки українського і російського народів, але і всіх народів Радянського Союзу». Ці «Тези» й задали напрям і рамки роботи істориків і літераторам: як можна і треба говорити про історію міждержавних відносин України та Росії.

Теза «Росія — старший брат, пер-

партія (хто не хотів писати — могли звільнити або навіть заарештувати) завдання виконали: так, у 1953 році видали 3-томник «Воссоединение Украины с Россией», у якому зібрані документи періоду від 1620 до 1654 року і які мали продемонструвати, що козаки орієнтувалися на Московію й хотіли позбутися гніту Польщі.

А наступного року були опубліковані «Тези про 300-річчя возз'єднання України з Росією (1654 — 1954 рр.)», де на 32 сторінках розповідається про Переяславську раду як «акт возз'єднання України та Росії». Як зазначалося у тексті, «це мало величезне прогресивне значення для подальшого політичного, економічного і культурного розвитку українського та російського народів».

У майбутньому наратив про «возз'єднання двох братніх народів» стане картою, яку постійно будуть використовувати російські політики. Так, Володимир Путін, промовний «історик» Росії, у своїй програмній статті 2021 року пише, що Богдан Хмельницький визначав себе і запорожців «русскими православными людьми» й дуже хотів потрапити під руку московського царя. Стаття має дуже пряму й чітку назву «Про історичну єдність росіян та українців», тож не дивно, що Переяславська рада для Путіна — це один доказ «єдності», яку варто відновити. Будь-якими методами.

Що й чому сталося у Переяславі у 1654 році

У січні 1648 року розпочалося велике повстання на Запоріжжі під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. Перемоги над польськими силами біля Жовтих Вод, під Корсунем і Пилявцями у 1648 році дозволили козацькому війську взяти під контроль значну частину території Речі Посполитої. У битві під Зборовом Хмельницькому не вдалося отримати остаточної перемоги над польським військом

через кримського хана, який не хотів посилення козаків, що й призвело до підписання Зборівського договору. За його умовами король визнавав козацьку автономію, відновлювалася Київська митрополія, обмежувалась діяльність католицької церкви в освіті, а отримати посади в Гетьманщині могли лише козаки чи православна шляхта. Утім, це був лиш початок війни.

Плани Хмельницького були такими: створити козацьку державу з межами аж «по Львів, холм і Галич», де він був би правителем. Настільки масштабним планам збутися не судилося через поразку під Берестечком у 1651 році, а підписаний українсько-польський договір у Білій Церкві не давав надій козакам. Богдан Хмельницький шукав допомоги ззовні, контактував з Османською імперією, молдовським володарем і московським царем.

Спочатку Хмельницький орієнтувався на Молдову, одружив сина Тимоша з донькою молдовського володаря. Проте місцеві бояри проти володаря та козаків повстали, а Тимош загинув у битві. Це стало кінцем орієнтування на молдавського господаря.

У 1652 році козаки отримують перемогу над поляками під Батоном. Богдану Хмельницькому очевидно, що шансів самостійно перемогти у війні вкрай обмаль, тому гетьман відправляє послів до Москви, щоб отримати підтримку у боротьбі проти Польщі й отримати визнання як правителя незалежної держави. І щоб виключити можливість нападу московитів на козаків, оскільки Московське царство мало допомагати полякам, якщо на останніх нападуть татари. А якраз татари постійно воювали на боці Хмельницького.

Як пише дослідник, академік Валерій Смолій, у Богдана Хмельницького були чіткі критерії вибору союзника: мав бути сильним, щоб допомогти перемогти поляків і татар, водночас заслабким, щоб не придушити державність Війська Запорозького. Під цей критерій підходила Московія, а не Османська імперія. Також на руку московському вибору грала спільна релігія та відсутність почуття ворожнечі, яке було стосовно турків. З такого ракурсу вступ Війська Запорозького під протекторат московського царя був ідеальним варіантом.

Земський собор, найвищий законодавчий орган Московського царства, погодив «гетьмана Богдана Хмельницького і все Військо Запорозьке, з містами їх і землями, прийняти під свою государеву владу». Тож на початку січня 1654 року до України в Переяслав прибуло московське посольство.

Що саме уклали в Переяславі

18 січня 1654 року у невеликому місті Переяславі відбулося кілька зібрань. Першим була таємна нарада Богдана Хмельницького з найближчим колом довірених, де обговорювали доцільність зібрання всіх старшин, які мали б висловити свою думку щодо союзництва з Московією. Вирішили, що потреба у цьому є, і о другій годині пополудні на майдані зібралися всі присутні у місті представники старшини та козацтва, усього близько 200 осіб.

Богдан Хмельницький виголосив промову, яку ми знаємо в переказі боярина Василя Бутурліна, якого, до речі, на Раді, не було, — йому її теж переказали. У промові йшлося про складну війну, про дуже невтішні перспективи співпраці з турками, татарами, поляками. І про варіант співпраці з московським царем, який має можливість допомогти й захистити православний люд від знущань. Рішення ради було позитивним — козаки вирішили перейти «під руку московського царя». Рішення це було неодностайним.

Після ради гетьман Богдан Хмельницький разом із двома майбутніми гетьманами Іваном Виговським і Павлом Тетерею — поїхали до представника московитів Василя Бутурліна, щоб скріпити рішення Переяславської ради присягою в церкві й отримати царські грамоти та гетьманські символи влади.

Але там трапилася оказія: у Московії не було прийнято, щоб цар присягав підданам, це була європейська традиція. У Московському царстві панувало самодержав'я, тож Бутурлін присягати відмовився. Така позиція дуже непокоїла Богдана Хмельницького, це говорило про ризик непорушності прав і привілеїв Війська Запорозького. Він скликав ще одну раду, але кілька годин розмов нічого не дали. Бутурлін відмовився присягати, оскільки не мав таких повноважень.

Тож козакам на чолі з Богданом Хмельницьким нічого не залишалось, як присягнути, «щоб бути їм із землями і з містами під государевою високою рукою навіки невідступними» — ці слова відомі лише з переказу. Після чого Хмельницький отримав знаки гетьманської влади — хоругву, булаву та фєрязь (символічний парадний одяг). Жодних договорів ніхто не підписував, були лише усні домовленості.

Протягом наступного місяця московське посольство їздило землями Гетьманщини, отримувало присяги на вірність царю. Присягали не всі: відмовилися полковники (серед них Іван Богун, Іван Сірко, Петро Дорошенко, Михайло Ханенко), деякі полки усім складом (Полтавський, Уманський, Брацлавський), жителі міста Чорнобиль, київський митрополит Сильвестр Косів. Останній боявся, що через цю присягу у нього московити відберуть приходи, які розташовувалися не на території Війська Запорозького.

Картина «Навіки з Москвою. Навіки з російським народом». Художник Михайло Хмелько. 1951 р.

дяньський громадянин змалку мав знати, що Україна «возз'єдналася» з Росією, і це була дуже радісна та долонсна подія для обох народів.

За 6 років до того, як видання побачило світ, у бідній лєнінградській родині народився допитливий хлопчина, який любив кінофільми про розвідників і мріяв працювати в органах державної безпеки (КДБ). Ми не знаємо, чи читав хлопець цю енциклопедію у дитинстві. Але точно відомо, що Переяславську раду 1654 року Володимир Путін, який виріс і таки став працівником КДБ, а пізніше президентом Росії, — трактує саме так, як це написано у тій книжці 1958 року.

Міф про «возз'єднання братніх народів українців і росіян» з'явився після Другої світової війни спільними зусиллями Комуністичної партії та її генерального секретаря Микити Хрущова. Саме він дав «зелене світло» масштабному святкуванню 300-річчя «возз'єднання» України та Росії. До того в Радянському союзі ніколи не влаштовували свят до цієї дати, а Сталін навіть відмовив Хрущову в проханні помпезно відсвяткувати 290-річчя цієї дати.

Власне, слово «возз'єднання» з'явилося у радянському пропагандистському лексиконі у 1939 році, коли СРСР окупував західноукраїн-

ший серед рівних», яку радянські народи чули часто, а українці та білоруси — особливо часто, стала панівною з кінця 40-х років. Якщо в історичних працях Російської імперії включення українських земель в склад Московського царства називали «приєднанням до того самостійних українських земель», а у 20 — 30-ті роки той самий процес українські історики оцінювали як необхідне зло, то після війни це стало вкрай позитивним прогресивним явищем. У 1954 році три українські історики Іван Бойко, Кость Гуслистий і Володимир Голобуцький опублікували працю «Воссоединение Украины с Россией», де писалось про «вічну нерозривну єдність росіян, українців і білорусів та їхньої історії», а приєднання Гетьманщини до Московського царства позиціювалося як абсолютне добро.

У Радянському Союзі історична наука була прислужницею державної пропаганди та ключову роль грали не дослідження істориків, а політика Комуністичної партії. Тож на початку 1950-х радянські історики від функціонерів ЦК Компартії України отримали завдання: закріпити у документах історичну «спільність» російського й українського народів. Історики Академії наук УРСР і СРСР, які були на службі у

Картинка Переяславська рада 1654 р. Невідомий художник.

Як Росія використовує тимчасовий союз 370-річної давнини, аби легітимізувати війну

7 Відмовилися присягати й козаки Запорозької Січі. Як писав Василь Бутурлін, усього присягнуло 122542 чоловіки. Жінки не присягали.

Микола Івасюк. Іван Богун на переправі

Козацький полковник Іван Богун був противником договору з московитами, не давав присягу московському царю. Він розмірив, що росіяни мали іншу політичну культуру й мали інше ставлення до договорів. Богун сповідував принцип, який можна описати цитатою британського політика Генрі Пальмерстона: «У Британії немає ані вічних союзників, ані постійних ворогів, вона має лише вічні й постійні інтереси». Схожим чином мислили й козаки.

Прийняття присяги московському царю козацькими старшинами сприймалося козаками й самим Хмельницьким не як «вікомпний союз возз'єднання України та Росії». Як пише дослідник Андреас Капеллер, козаки розглядали Переяславську угоду як військову конвенцію, яка непрямо передбачала підпорядкування Москві, зберігала самостійність Гетьманщини й могла бути будь-коли розірвана. А для Москви Переяславська рада означала перший крок до інкорпорації України – і вже у тому ж 1654 році цар Олексій Михайлович іменував себе «самодержцем Великої та Малої Росії», а місцеве населення – підданими.

Назва «Малоросія» взята з церковних документів Візантії, де Малою Руссю називали Галицьку митрополію на противагу Великій Русі, – так у Константинополі називали більшу Київську митрополію. А пізніше назва «Мала Русь» стала використовуватися росіянами на позначення України. Отже, Переяславська угода обома сторонами трактувалася по-різному, що у майбутньому призвело до 300-річчя існування українських земель у ролі молодшого брата у задушливих обіймах Росії.

Для тогочасного європейського ранньомодерного суспільства такі договори не були «вічними» й «укладеними назавжди», а могли бути швидко розірвані, якщо мінялося політичне становище. У 1656 році московити й поляки підписали Віленське перемир'я, чим, фактично, порушили умови Переяславської ради, за якою росіяни мали б воювати проти Польщі разом із козаками. Це розлютило гетьмана Богдана Хмельницького, і було створено коаліцію зі

Швецією, Трансильванією, Бранденбургом і литовським князем Радзивіллою, щоб знищити Річ Посполиту. Водночас стосунки з Московським царством зіпсувалися, а за два роки почалася перша українсько-московська війна 1658–1659 років. Це все не схоже на історію про «два братні народи», які крізь століття мали «одне бажання – бути разом».

Дослідник козаччини Віктор Брехуненко звертає увагу на вибір міста для присяги – Переяслав. У ранньомодерну добу велику роль відігравав символізм, і те, що Військо Запорозьке переходило під протекторат московського царя не в Києві – потужному релігійному центрі, названому другим Єрусалимом, говорить про значущість цього договору.

Для порівняння, Акт Злуки, проголошений 22 січня 1919 року між УНР і ЗУНР, свідчив про віковичне прагнення українців жити в одній державі. Проголошений він був саме у Києві, у самісінькому його центрі, на Софійській площі перед великою кількістю людей. Навіть якщо не обрали Київ, був ще Чигирин – столиця Богдана Хмельницького. Але й Чигирин не відзначився такою честю. Замість цього раду провели у невеликому містечку Переяславі, що вказує не на возз'єднання двох народів, а на звичний тимчасовий політичний договір між двома державами.

На самій Переяславській раді не було підписано жодних документів, це сталося за кілька місяців, навесні 1654 року. Договір, який отримав назву Березневі статті, захищав привілеї козацького війська, власну правову систему, самоврядування з вільним вибором гетьмана, не забороняв зовнішню політику (окрім зносин із Річчю Посполитою й Османською імперією). Окремою угодою цар підтвердив привілеї та самоврядні права шляхти, митрополитів й містам України.

Проте вже через чотири з половиною роки гетьман-наступник Іван Виговський підпише вигідний договір із Річчю Посполитою, а Березневі статті де-факто втрачуть чинність. Надалі боротьба між козаками приведе до влади Юрія Богдановича Хмельницького, який начебто підпише нові Березневі статті. Як вважатимуть історики 19–20 століть, нові Березневі угоди не відповідають тим, які підписував Богдан Хмельницький. І навіть зараз історики не можуть знайти оригіналів Березневих статей, підписаних Богданом Хмельницьким. Імовірно, вони можуть бути в архівах Росії.

Переяславська рада: злочинна необхідність

У дослідженнях істориків Російської імперії, як українців, так і росіян за походженням, Переяславська рада трактувалася по-різному: спочатку історики, зокрема Михайло Максимович і Микола Костомаров, вважали приєднання Війська Запорозького до Москви чудовим рішенням, щоб захистити братів по вірі, розширити зону впливу Москви. Ближче до кінця XIX століття Костомаров, Ан-

тонович, Грушевський, Левицький починають визначати раду як невдалий дипломатичний акт Хмельницького, який потягнув за собою втрату автономії.

Проте ставлення істориків навряд чи відбивало ставлення населення українських земель до Переяславської Ради. Так, козацька старшина із середини – кінця XVIII століття ностальгувала за правами, які були у козаків раніше. У 1762 році з'являється памфлет «Розмова Великої Росії з Малоросією», у якому автор від іме-

Встановлення пам'ятника Богдану Хмельницькому в Києві часів Російської імперії, 1888 рік

ні України (Малоросії) відстоює державну самостійність козацької держави та висловлює протест проти політики російського уряду щодо України.

Хмельницький користувався широкою популярністю серед простого населення українських земель навіть через 200 років після смерті. Народні пісні оспівували доблесть гетьмана:

*«Чи не той то хміль,
Що коло тичин в'ється?
Ой, той то Хмельницький,
Що з ляхами б'ється...
Чи не той то хміль,
Що у пиві кисне?
Ой, той то Хмельницький,
Що ляшеньків тисне».*

Проте Тарас Шевченко писав у «Розритій могилі»: «Ой Богдане, Богданочку. Якби була знала, у колісці б задушила, під серцем приспала».

Були й інші слова Тараса Григоровича, що характеризували наслідки рішення Хмельницького: «Якби-то ти, Богдане п'яний, Тепер на Переяслав глянув! Та на замчище подививсь! Упився б! Здорово упивсь!»

Як бачимо, дії гетьмана, які були виправдані потребою зберегти автономію у 1654 році, у майбутньому оцінені були далеко не всіма. Він гетьман, який створив козацьку державу, і він же її поховав, віддавшись у підданство до московського царя.

Переяславська рада у пропаганді СРСР і Росії

У СРСР 1920-х років ставлення до Богдана Хмельницького спочатку було негативним: вважалося, що Переяславська рада дала старт колоніалізму Росії в Україні. Богдана Хмельницького характе-

ризували як зрадника національно-визвольного руху.

Але вже у 1930-ті роки частину істориків репресували. Головну роль у тому, як досліджувати історію, стала відігравати Компартія та Йосип Сталін. Тоді ж з'являється бачення Переяславської ради та входження України до Московії як концепція «меншого зла». Її чітко висловив український радянський історик Абрам Барабой: «Приєднання України до Росії зумовило подальшу спільність історичного процесу обох народів».

ну породженням радянського періоду, хоча, за його ж словами, возз'єднання з Росією відбулося ще у 1654 році після Переяславської ради. А люди, які жили на території Війська Запорозького, на думку Путіна, вважали й називали себе росіянами.

Переяславська рада активно використовувалася російською пропагандою після анексії Криму та початку війни на сході України. Так, річниця Ради публічно святкується з 2014 року в окупованому Криму й на окупованих територіях Донецької та Луганської областей. У Луганську проводять «конференції» самозвані «запорозькі козаки Донбасу», які просувають міф про «Святу трійцю братніх народів» і обіцяють щорічно святкувати дату Переяславської ради як «вірні Росії» козаки. У їхній уяві події 2014 року – лише початок «повернення справжніх козаків до російських братів у єдиний простір».

Активно використовують Переяславську раду й окупанти Криму і Донеччини, як-от Сергій Аксьонов і Денис Пушилін, збираючись разом і покладаючи квіти до пам'ятника Богдану Хмельницькому. У своїх дописах ще до початку повномасштабного вторгнення Аксьонов писав, що Переяславська рада – «это одно из важнейших событий отечественной и мировой истории. В 1654 году разделенный народ исторической Руси высказал свою волю: быть навеки с Россией!»

У січні 2023 року Аксьонов видав ще більше пропаганди про єдність усіх російських земель: «Если в советское время дата 18 января 1654 года (дата Переяславской рады) имела во многом символическое и идеологическое значение, то сегодня она наполнена актуальным политическим и цивилизационным смыслом. Наш Президент назвал целью России объединение русского народа. К единству стремились и участники Переяславской рады, которые, кстати, называли себя русскими, а не украинцами. ... Свернув с пути Переяславской рады в тупик Мазепы, Петлюры и Бандеры, киевская верхушка подписала украинской государственности смертный приговор».

Що вже говорити про рівень російських журналістів, які у своїх текстах повторюють або сказане Путіним, або написане в підручниках історії СРСР у 1960-ті роки. Десь на цьому ж рівні тримається колишній російський президент Дмитро Медведев, який опублікував у своєму телеграм-каналі з мільйоном підписників пост із назвою «К вопросу о создании Ляхоукраины», де грозився полякам покаранням за «намагання переглянути підсумки Переяславської ради». Навіть складно уявити, що відбувається в голові у людини, яка вимагає від світу дотримання умов договору, який був укладений майже чотириста років тому, і погрожує за його невиконання «Сарматами» та «Цирконами».

Опубліковано у виданні
MediaSapiens
Сайт «Аргумент»,
12.11.2023

Передвістя Голодомору. Рік 1929-й

В архівних фондах розвідки знайдено документ ГПУ УСРР, датований 1929 роком, під назвою «Про чергові завдання в роботі з активною українською контрреволюцією» і з поміткою зверху – «Зберігати нарівні з шифром». У ньому ще за три роки до початку масштабного голоду в Україні простежується, як сталінські спецслужби фіксували «невидимий сплеск антирадянської активності на селі», відродження повстанських комітетів, проникнення із-за кордону розвідників УНР в усі регіони для підбурювання селян до спротиву.

Водночас чекісти ще й самі нагнали обстановку й зображували її вкрай загрозливою для існування радянської влади, щоб невдовзі на повну потужність запустити маховик репресивної машини і остаточно приборкати український вільнолюбний дух.

ної від неї, вважаючи, що позитивне вирішення питання означало б, зрештою, визнання Лігою Націй самостійності України».

Внутрішнє становище в УСРР у документі характеризувалося повстанськими тенденціями, відродженням партизанського руху та національної свідомості молоді, поширенням контрреволюційних листівок, різними антирадянськими проявами, загостренням класової боротьби всередині країни і «бурхливим, небаченим із 1921 року зростанням її активності».

«Діяльність розвідки УНР»

Один із чинників, який призвів до такого невдоволення населення і спротиву, за висновками чекістів, крився у зростанні активності еміграційного уряду УНР і його розвідки. Цьому в документі приділено багато уваги. Зокрема, у розділі «Діяльність розвідки УНР» зазначається таке:

«Петлюрівщина, враховуючи напружену ситуацію на селі, ак-

тол – у Могилів-Подільському окрузі».

Василію Недайкаші, одному з активних діячів розвідки УНР і керівникові розвідувального сектора унерівської спецслужби (1927 – 1934 рр.) приділено чи не найбільше уваги. Повідомляється, що він ще восени 1928 року був направлений у Зінов'євський округ для створення повстанських організацій і конспіративного поширення закордонних петлюрівських листівок.

«Поїздка на Україну, – зазначається в документі, – такого серйозного працівника як Недайкаша, який є помічником начальника розвідки УНР ген. Змієнка, була пов'язана з невражєм в окремих округах України. Петлюрівці розраховували, що наслідки невражєч у поширення листівок забезпечать можливість підготовки і організації широких мас для збройного повстання за сигналом із-за кордону».

Далі йдеться про те, що розростання підпільної організації, залучення до неї нових членів і поширення листівок набуло значних темпів. Водночас це призвело до розконспірації. Як наслідок – організацію ліквідували. Але чотирьом її членам із керівного складу вдалося зникнути. Серед них було і дві особи, яких чекісти вважали своїми секретними співробітниками. Насправді ж, як зазначається в документі, вони були давніми співниками організації, найактивнішими поширювачами листівок і лише «нахабним чином дезінформували окривділ ГПУ».

Водночас, хоч розвідка УНР і намагалася відстежувати ситуацію в підрадянській Україні й проникати в різні регіони, вона через свої обмежені можливості не могла виступати рушійною силою загальнонародного спротиву. Саме населення, доведене до відчаю політикою радянської влади, вдалося до акцій непокори. Цьому в документі ГПУ відведені окремі розділи.

«Політика партії і уряду та загострення класової боротьби»

У розділі з такою назвою йдеться про те, що наступ на капіталістичні елементи міста і села, реконструкція всього сільського господарства на основі колективізації зустріли шалений опір і жорстку антирадянську активність з боку контрреволюційних і куркульських елементів.

При цьому, мовляв, вони розраховують на підтримку із-за кордону. У розвиток цієї тези наводяться розмірковування студента Колосовського. У документі його називають сином куркуля й одним із керівників ліквідованої у Волинському окрузі повстанської групи.

«Відтягувати виступ не можна, – говорив він. – П'ятирічка зміцнить Радвладу, і тоді боротися з нею буде важко. Виступати потрібно зараз, коли Радвлада проводить будівництво, пов'язане з великими податками. Нині зростає невдоволення селянства, на яке ми розраховуємо спертися. Коли ж Радвлада побудує фабрики й заводи і забезпечить селян у достатній кількості засобами виробництва, селяни не підуть на повстання.

Нам до початку хлібозаготівель

потрібно послати свого представника за кордон, у штаб Андрія Лівчицького для узгодження військових дій».

Коли місцева повстанська організація підніме повстання, сюди прибуде петлюрівська армія, яка знаходиться в Польщі, і разом продовжуватимемо військові операції, а якщо буде важко – допоможуть поляки і румуни».

У документі наголошується на тому, що в 1929 році активність українських контрреволюційних елементів і куркульства настільки зросла і набула таких загрозливих форм, що в деяких своїх проявах межує з безпосереднім повстанством.

В ГПУ зазначають, що виявили низку випадків, коли такі особи після того, як не витримали економічного і політичного тиску, перейшли на нелегальне становище для активної боротьби зі зброєю в руках. А щоб отримати якісь поради чи директиви, намагалися шукати контакти із закордонням. Наводяться такі приклади:

«Яскравим вираженням підпільної тенденції є справа куркуля Коренюка із Шевченківського округу, який намагався перейти спочатку польський, а потім румунський кордон».

Два крупних куркуля, які розробляються у Бердичівському окрузі як учасники петлюрівського угруповання, збираються тікати в Польщу до брата одного з них – петлюрівського емігранта.

Утому самому окрузі амністований отаман політбанди Олещук кілька місяців тому зник із села, за його словами, в «підпільну к-р. організацію, яка поширює свій вплив на все Поділля».

У Старобільському окрузі зник із села і організував політбанду куркуль Костенко.

Із Кременчуцького округу збираються тікати до Польщі колишні офіцери армії УНР для отримання вказівок у к-р. Робот».

Зазначається, що наведені факти дуже симптоматичні і є початковими елементами партизанщини. А призвели до цього, на думку чекістів, з одного боку, натиск на куркулів, а з іншого – прагнення до пошуку нових форм антирадянської боротьби.

В окремому блоці йдеться про рецидивні повстанства серед раніше амністованих категорій населення. Зазначається, що упродовж 1922 – 1926 років такі особи були пасивними. Аж раптом почали проявляти антирадянську активність, створювати повстанські організації, вдаватися до протидії партійним і радянським заходам на селі. Далі наводяться відомості, що за рік в УСРР було ліквідовано понад тридцять таких груп, які раніше входили до загонів повстанських отаманів Гальчевського, Трейка, Волинця, Щербанюка, Зеленого, Ангела, Нагорного, Заболотного, Цвітковського, Зеленоського та інших.

Окремо розповідається про ліквідацію повстанських організацій у різних регіонах УСРР:

– групи амністованих із загону отамана Левченка (Лубенський округ), члени якої на чолі з вчителем Лукашом влаштували конспіративні зібрання, озброювалися і готувалися до активних виступів;

– «петлюрівської організації куркульської молоді, створену вчителем Матвійко ще в 1927 р.» у Лубенському окрузі;

– великої повстанської організації в Могилів-Подільському окрузі, членів якої заарештували буквально за кілька днів до збройного виступу;

– організації учнівської молоді на території Волинського і Бердичівського округів, яка мала основне ядро в Житомирському педагогічному технікумі і низку ланок на селі;

– молодіжної організації в Кременчуцькому окрузі, у якій вилучено 12 одиниць зброї і виявлено зв'язки з Червоною армією;

– організації учнівської молоді в Київському, Уманському, Білоцерківському і Шевченківському округах, які називали себе «Комітетом визволення України», друкували листівки з підписом «КВУ» і мали відповідне друкарське обладнання;

– двох великих сільських підпільних організацій в Шепетівському і Прилуцькому округах на чолі з колишніми офіцерами армії УНР.

У поясненні до усіх цих заходів із ліквідації повстанських осередків зазначається, що метою їхньої діяльності здебільшого був зрив заходів радянської влади із примусової колективізації на селі.

«Петлюрівські листівки внутрішнього походження»

Характерною особливістю 1929 року, як зазначається у звіті ГПУ, було широке поширення в усіх регіонах листівок місцевого виготовлення. І за способами виконання, і за

«Зберігати нарівні з шифром»

Окрім того, що документ мав гриф «Цілком таємно», помітка «Зберігати нарівні з шифром» змушувала тих, кому його адресували, відчувати себе причетними до чогось надзвичайно утаємниченого. А адресували його «лише особисто» начальникам секретно-оперативного управління, секретного, контррозвідувального та ще кількох відділів центрального апарату, окружних відділів та прикордонних загонів ГПУ УСРР.

На 25 аркушах наводився аналіз «контрреволюційних спрямувань» уряду УНР у екзилі і оперативної обстановки в УСРР за основними напрямками роботи. Найбільше уваги приділялося обстановці на селі, яка характеризувалася крайнім невдоволенням селян політикою колективізації, ліквідацією так званого куркульства чи то заможних господарств, розгортанням повстанського руху проти політики комуністичної партії, наводилися конкретні цифри і приклади, ставилися завдання перед оперативним складом і агентурою.

Стосовно закордону висловлювалися занепокоєння «спробами консолідації української контрреволюційної еміграції» та її діями на дипломатичному фронті.

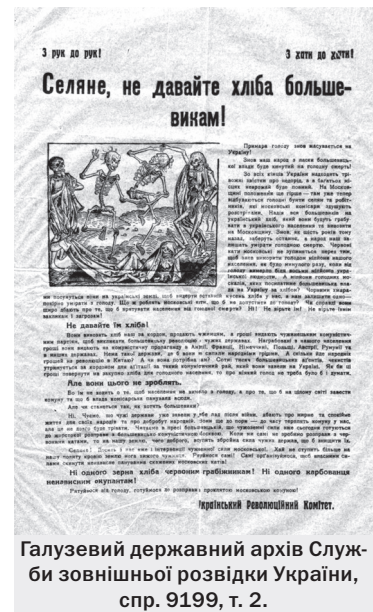
Зокрема, зазначалося, що «уряд УНР за відомої підтримки польських дипломатичних кіл кілька разів добивався порушення українського питання в Лізі Націй. Міністр закордонних справ Шульгин вимагав визнання української еміграції як самостійної групи, не пов'язаної з російською і не залеж-

тивність куркульських елементів внаслідок посилення тиску на них і невдоволення куркулів рішучими заходами в галузі реконструкції сільського господарства, прагне вдаватися до надзвичайно активних дій. Петлюрівці систематично перекидають на Рад. Україну агентів для створення повстанських і диверсійних груп, поширення листівок і проведення суто розвідувальної роботи.

У поширюваній ними літературі висувуються нові гасла з урахуванням змін економічної і політичної ситуації на селі. У 1929 році посилено завозявся на Україну журнал «Незалежна Україна» із активними гаслами – протидіяти хлібозаготівлям і позикам, підшукувати зброю, складати списки чекістів і активних радпрацівників тощо. В основних своїх проявах петлюрівщина фактично повертається до минулих методів активної збройної боротьби з Радвладою».

У документі діяльність розвідки УНР постійно пов'язується з так званою антирадянською політикою Польщі. Тобто наполегливо проводиться думка, що польський уряд є одним із винуватців такого загострення обстановки в УСРР.

«Поляки доручили петлюрівцям організувати на Україні до весни 1930 року селянські повстання, – йдеться в одному з розділів. – Для цього на Україну направлені і нелегально, і під виглядом репатріантів десятки агентів і кілька дрібних партизанських груп. Нами вдалося з'ясувати, що петлюрівцями справді проведена певна робота в окремих районах (Недайкаша – в Зінов'євському і Білоцерківському округах, Апо-

Галузевий державний архів Служби зовнішньої розвідки України, спр. 9199, т. 2.

змістом вони переважали ті, що вилучалися роком раніше. Зокрема, у Ніжинському окрузі поширювалася листівка, надрукована на скляграфі з підписом «Ніжинський Повстанком».

«У Вінницькому, Проскурівському і Бердичівському округах, – йдеться в документі, – була поширена листівка за підписом «Вінницького, Проскурівського і Бердичівського Повстанкомів», виготовлена в сотнях примірників на дерев'яному кліше. Листівка мала такі гасла: «Не здавати хліба», «Підпалювати і знищувати комуністів», «Організувати повстання» тощо».

Зазначається, що ці листівки поширювалися за безпосередньої участі працівників цукрових заводів, які «дуже засмічені петлюрівським і куркульським елементом» і що таке явище характерне для всієї цукрової промисловості.

Передвістя Голодомору. Рік 1929-й

9 «Оперативний натиск»

Як свідчить практика, подібні великі аналітичні документи ГПУ УСРР зазвичай у такому або в скороченому вигляді надсилалися до ОГПУ СРСР і одночасно до ЦК КП(б)У. Висновки, які в них робили чекісти, були співзвучні з тодішньою політикою партійного керівництва. Але замість того, щоб якось нормалізувати суспільно-політичну ситуацію, запропонувати прийнятні зміни економічного характеру, знизити соціальне напруження, намічались зовсім інші плани.

Кремлівське керівництво ставило перед каральними органами завдання ще більше посилювати оперативний натиск, ліквідувати будь-які прояви невдоволення і спротиву, заарештовувати всіх незгодних з політикою радянської

влади і рішуче проводити цю політику й надалі, загрожуючи населенню ув'язненням чи засланням до Сибіру.

«Проведений у 1929 році оперативний натиск, – зазначається наприкінці звіту, – політично і оперативно себе виправдав. Але завдання, які стоять перед нами, оперативний натиск повністю не вирішив. У низці округів удар прийшовся не по керівним активним контрреволюційним кадрам, а по дрібним». Відтак пропонувалося «вжити найрішучіших заходів для швидкої ліквідації всіх тих, хто останнім часом пішов у підпілля, петлюрівських і куркульських елементів, інакше навесні можемо отримати розвиток партизанщини».

У циркулярах із Москви, які надходили в той період із ОГПУ СРСР, вимагали вживати найрішучіших заходів для придушення невдоволення і не зупинятися ні перед чим. У Кремлі добре усвідомлювали не-

безпеку бунтів та повстань для існування СРСР. Не бажаючи втратити Україну, вибудували план винищення частини української нації, замаскований під плани здавання хліба державі. Йшлося про повне вилучення всіх запасів зерна, а після цього ще й конфіскацію інших продуктів харчування та майна як штрафи за невиконання планів.

Тож сталінська політика, яка призвела до масштабного голоду, була продуманим наступом на українські протестні настрої, на вільнолюбний дух українців, щоб каральними методами змусити їх до покори і відмови від будь-якого спротиву.

Олександр СКРИПНИК,
дослідник історії спецслужб
«Українська правда» –
«Історична правда»,
23. 11. 2023
Pravda.com.ua.

Деколонізація свідомості

Як гімни республік СРСР оспівували «російський народ»

Радянський Союз розпався понад 30 років тому. Частина колишніх радянських республік, наприклад країни Балтії, сьогодні вважають час перебування в СРСР окупацією, а частини говорять про «колонізацію» їхньої території Росією.

Одним із доказів версії про колонізацію, а не про добровільний союз, експерти називають домінування російської мови в СРСР, а також закріплення ролі Росії та російського народу як «великого брата». Один із прикладів цього – те, що у 12 з 15 республік колишнього СРСР у текст національного гімну була згадка російського народу чи Росії – як правило, у хвалебному контексті.

Ось що саме співалося про росіян у гімнах радянських республік:

Азербайджанська РСР	Решадетли рус халгыдыр	Хоробрий російський народ
Вірменська РСР	–	Велика Росія
Білоруська РСР	Мы, беларусы, з братняю Руссю	Ми, білоруси, із братською Руссю
Грузинська РСР	–	–
Казахська РСР	Көп алғыс айтамыз ұлы орыс халқына	Ми дякуємо великому російському народу
Киргизька РСР	Улуу орус достук менен кол берип	Великі росіяни простягли руку дружби
Латвійська РСР	Ar dieženās Krievzemes tautu	З народом великої Росії
Литовська РСР	Didi rusų tauta	Великий російський народ
Молдавська РСР	Ку Русия маре	З великою Росією
РРФСР	–	–
Таджицька РСР	Чу дасти рус мадад намуд	Коли російська рука нам допомогла
Туркменська РСР	Бу достлугың аркадагы рус халкы	Російський народ – покровитель цієї дружби
Узбецька РСР	Ассалом, рус халқи, буюк оғамиз	Привіт, російський народ, наш старший брат
Українська РСР	Був другом і братом російський народ	Був другом та братом російський народ
Естонська РСР	–	–

Чому так сталося і як насаджувався цей нарратив у національних республіках? Телеканал «Настоящее время» попросив кількох істориків із країн пострадянського регіону розповісти про це.

«Вони по суті повторювали радянський гімн», вважає український історик Володимир Сергієв.

«Одразу ж у другому рядку основного радянського гімну є слова «згуртувала навіки Велика Русь», – пояснює киргизький історик Тинчтикбек Чоротегін. – І цей спільний гімн був для республік наочним прикладом того, який гімн потрібно приймати».

«Старший брат»

Гімн СРСР і гімни більшості союзних республік створювалися 1940-ті роки. Приблизно в цей час у радянській ідеології виникає тема «старшого брата» і особливої ролі російського народу. Ця тема перекочувала спершу до гімну СРСР, а потім і до гімнів усіх радянських республік, розповідає російський історик Сергій Абашин.

«У 1945 році Сталін на якомусь заході підняв тост «за російський народ» – окремий тост, де він сказав, що російський народ – найголовніший народ, і на ньому вся відповідальність. Виходить, цю мову легітимізувала особисто Сталін», підкреслює він.

«Так, тоді це витало в повітрі – «великий російський народ» і так далі тощо, – погоджується з ним грузинський історик Свімон Масхарашвілі. – Тільки ніхто нікого не змушував підлабузнити і вносити аналогічні слова в національний гімн. Але деякі республіки все ж таки вносили. Чому? Або з боязнi йти наперекір спільній політиці, або через те, що їм не вистачало національного духу».

У гімнах лише трьох республік СРСР не співалося про особливу роль російського народу. Це були Грузинська РСР, Естонська РСР та РРФСР, тобто сама Росія.

Грузія та Естонія

Жодних точних даних про те, чому про російський народ не співалося, наприклад, у гімні Грузинської РСР, немає. Історики висловлюють дві версії. За однією з них, Грузія могла вибрати собі якесь поступки через те, що сам Сталін, який тоді очолював СРСР, теж був грузином, вважає історик Володимир Сергієв.

Свімон Масхарашвілі вважає інакше: «Якби в 1945 – 1946 році хтось посміє внести в нашу конституцію, тобто в гімн, що грузинська держава в боргу перед російським народом – грузини повстали б», зазначає історик.

Ситуація з Естонією дещо інша. Більшість істориків розглядають цю країну разом з іншими країнами Балтії – Латвією та Литвою. Але в гімнах двох сусідніх республік «великий російський народ» згадувався.

«Російські, як старші брати радянських народів, – це була лише одна з багатьох тем радянської національної політики, – пояснює історик Олаф Мертелсман. – І якщо виконувалися 5 – 6 пунктів із необхідних 8 – 9, цього було достатньо. Немає якоїсь чіткої. причини, чому росіяни не згадували в естонському гімні, а латиському та литовському – згадували».

Гімн РРФСР –

ні слова про російський народ

Як так сталося, що про російський народ не співалося у гімні Росії – точніше, у гімні Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки? Справа в тому, що аж до 1990-х РРФСР просто не було окремого гімну. У Росії скрізь виконувався гімн СРСР.

«Те, що, можливо, якимись російськими націоналістами наприкінці 1980-х років розглядалося як якась уцербність, – розповідає Сергій Абашин, – насправді саме підкреслювало особливий статус Російської Федерації. Вона ототожнювалася з самим Радянським Союзом».

Окремий гімн з'явився в Росії лише 1990 року, за рік до розвалу СРСР. Але й у тому гімні не було жодного слова про російський народ – просто тому, що в гімні не було слів зовсім – лише музика композитора Михайла Глінки.

Епілог

Незважаючи на те, що гімни республік СРСР не виконуються вже понад 30 років, їхня риторика досі впливає на стосунки між пострадянськими країнами.

«Ці кліше зі старих гімнів глибоко в'їлися в уми старшого покоління в СНД, – визнає Тинчтикбек Чоротегін. – Наприклад, Соловйов, Скабєєва, Симоньян (російські пропагандисти) – їх шовіністична одностороння риторика про війну в Україні підживлює стару русофільську ідею. У Киргизстані досі є ті, хто ратує за «великий російський народ»».

Каарманбек КУЛУЄВ

Опубліковано у виданні «Настоящее время». Сайт «Аргумент», 08. 11. 2023

Календар всесвітньої історії

8 грудня

Народився: 1878 – Михайло Омелянович-Павленко, український військовий діяч, генерал-полковник Армії УНР, головнокомандувач УГА, командувач операціями І Зимового походу. Помер у Парижі.

1991 – у Віскулях (Білоруська пуца, Білорусь) президенти України Леонід Кравчук, РРФСР – Борис Єльцин і голова Верховної Ради Республіки Білорусь Станіслав Шушкевич підписали документи про ліквідацію СРСР і створення СНД.

9 грудня

1990 – лідер «Солідарності» Лех Валенса всенародним голосуванням обраний першим президентом оновленої Польщі.

Народився: 1861 – Євген Чикаленко, український меценат, агроном, землевласник, видавець, публіцист, один із засновників українських щоденних газет на Наддніпрянщині – «Громадська думка» (1906) і «Рада» (1906 – 1914); 1863 – Борис Грінченко, письменник, учений-мовознавець, один з організаторів товариства «Просвіта»; 1925 – Патріарх Володимир (Василь Романюк), релігійний діяч, богослов, дисидент, багаторічний в'язень радянських таборів, член Української Гельсінської групи, Патріарх Київський і всієї Руси-України в 1993 – 1995 рр.

10 грудня

1948 – Генеральна Асамблея ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини. Відтоді 10 грудня відзначається як День прав людини.

11 грудня

Народився: 1909 – Микола Лебідь, від 1941 р. – заступник Степана Бандери в ОУН (б), один із засновників Української Головної Визвольної Ради, генеральний секретар закордонних справ УГВР.

12 грудня

Народився: 1890 – Андрій Мельник, військовий і політичний діяч, полковник армії УНР. Організатор формування Січових стрільців у Києві, Української військової організації. Від 1938 р. – голова Проводу ОУН (м), «мельниківської».

13 грудня

Народився: 1877 – Микола Лєонтівич, композитор; 1893 – Микола Хвильовий (Фітільов), письменник, громадський діяч. 1928 – Євген Сверстюк, громадський діяч, доктор філософії, дисидент.

Помер: 1963 – Василь Симоненко, український поет-шістдесятник, діяч руху дисидентів.

14 грудня

1911 – експедиція норвежця Руаля Амундсена у складі шести осіб уперше в історії досягла Південного полюса.

Народився: 1654 – Данило Аполто, гетьман Лівобережної України у 1727 – 1734 рр.; 1840 – Михайло Старицький, письменник, театральний діяч.

Померли: 1583 – Іван Федорович (Федоров), перший відомий український друкар, гравер. Заснував друкарні в Москві й Литві; 1799 – Джордж Вашингтон, один із батьків-засновників США, перший президент Сполучених Штатів у 1789 – 1797 рр; 1989 – Андрій Сахаров, радянський фізик і громадський діяч, лауреат Нобелівської премії миру 1975 р., академік, дисидент; 2000 – Мирослав-Іван Любачівський, кардинал, предстоятель Української греко-католицької церкви в 1984 – 2000 рр.

15 грудня

1791 – у США після ратифікації Конгресом набув чинності Більш про права – перші десять поправок і доповнень до Конституції 1787 р., які законодавчо закріпили основні цивільні права (свобода совісті, слова і друку, зборів, носіння зброї).

1934 – розстріляні Григорій Косяк та Кость Буревій, українські письменники, обвинувачені радянською владою в причетності до націоналістичної терористичної організації.

16 грудня

Народилися: 1770 – Людвіг ван Бетховен, видатний німецький композитор; 1775 – Джейн Остін, англійська письменниця;

Померли: 1897 – Альфонс Доде, французький письменник; 1965 – Вільям Сомерсет Моєм, англійський письменник.

17 грудня

1897 – на Харківському паровозобудівному заводі збудували перший український паровоз.

1903 – початок авіаційної ери: американець Орвілл Райт у Кітті Хок (штат Північна Кароліна) здійснив перший у світі політ на літаку, сконструйованому ним разом із братом Уїлбером. Політ тривав 12 секунд, «Флар-1» подолав відстань 260 м.

1976 – відкрито другу лінію Київського метро: її першу ділянку Куренівсько-Червоноармійської лінії з трьома станціями: «Площа Калініна» (нині «Майдан Незалежності»), «Поштова площа», «Червона площа» (нині «Конtrakтова площа»). У 1981 р. на цій лінії відкрито станції «Площа Льва Толстого» (нині «Площа Українських героїв») і «Республіканський стадіон».

1992 – депутати Федеральних зборів Чехо-Словацької утворили держав-спадкоємниць – Чехії та Словаччини.

Народився: 1908 – Юрій Шевельов, український мовознавець, історик літератури, письменник, критик, професор Гарвардського і Колумбійського університетів, президент Української вільної академії наук у США, редактор журналу «Сучасність».

18 грудня

1865 – ухвалена 13-та поправка до конституції США, яка скасовувала рабство.

Народився: 1892 – Микола Куліш, український драматург доби Розстріляного відродження.

19 грудня

1965 – Шарль де Голль (1890 – 1970) вдруге обраний президентом Франції, загалом був президентом у 1958 – 1969 рр.

Народилися: 1919 – Микола Лукаш, український перекладач, мовознавець, дисидент; 1920 – Микола Руденко, український письменник, політв'язень, від 1976 р. – засновник і перший голова Української групи сприяння виконанню Гельсінських угод.

20 грудня

1868 – у Львові засновано українське товариство «Просвіта».

21 грудня

Народився: 1596 – Петро Могила (Петру Мовіла), молдавський шляхтич, український політичний, громадський церковний і освітній діяч, архімандрит Києво-Печерського монастиря з 1627 р., митрополит Київський, Галицький і всієї Русі в 1633 – 1647 рр.

Про Генріха Алтуняна, якого ненавидів КДБ

Генріх Алтунян (на передньому плані), за ним Євген Захаров біля дверей обкому

24 листопада моєму дорогому другу Генріху Ованесовичу Алтуняну (24.11.1933 – 30.06.2005), Генчику, як його всі називали, виповнюється 90 років.

Ми познайомилися 1972 року невдовзі після закінчення трирічного терміну ув'язнення його та трьох посправників, Аркадія Левіна, Владика Недобори та Володі Пономарьова (ось вони на фото з Петром Григоровичем Григоренком). Познайомилися з ними та з усією компанією, названою Борисом Чичибабіним «Павлопольська бражка»: майже всі вони жили в районі Харкова, який мав назву Павлове поле. І міцно потоваришували. Часто зустрічалися, передавали один одному самвидав, сперечалися про різні речі.

До 35 років Генріх зробив блискучу кар'єру. Військовий радіоінженер, майор, викладач вищого військового авіаінженерного училища, вже мав захищену дисертацію. І все це звалилося в одну хвилину: у травні 1969 року Генріх підписав листа на захист генерала Григоренка, якого запроторили до психлікарні у Ташкенті.

Начальство чотири години вмовляло Алтуняна: «Забери підпис, і нічого не буде». Але Генріх відмовився, «честь – она всего превыше» (він дуже любив цю пісню Юлія Кіма). Його звільнили, виключили з партії та посади

Петро Григоренко (у центрі) й четверо харків'ян, які отримали по 3 роки за підписання листа на його захист: Аркадій Левін, Генріх Алтунян, Владислав Недобра та Володимир Пономарьов.

ли. З усіх підписантів позбавили волі лише чотирьох харків'ян. Ще шістьох підписантів харків'ян переслідували в адміністративному порядку: виганяли з роботи, знижували на посаді тощо

Генчик – людина рідкісна. Не тільки тому, що він ніколи і нічого не боявся, завжди

КДБ: замість страху – звільнення від будь-яких ілюзій щодо влади у тих, хто ще якісь ілюзії мав.

Я писав йому листи постійно до звільнення в березні 1987 року. Спочатку він був у політзоні № 36 у Куцино Пермської області. Через участь у боротьбі політ'язнів проти адміністрації табору Генчик не виїздив із ШІЗО, і в результаті йому замінили режим на тюремний: послали на 3 роки до Чистопольської в'язниці. В ув'язненні він писав вірші, деякі з них я помістив у збірку його пам'яті, випу-

Депутати Верховної Ради, колишні політ'язні, у день проголошення Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Зліва направо: Левко Горохівський, Олесь Шевченко, Левко Лук'яненко, Ірина Калинець, Михайло Горинь, Степан Хмара, Богдан Ребрик, Богдан Горинь, Вячеслав Черноів, Генріх Алтунян.

і скрізь слідував своїм переконанням, але через своє унікальне ставлення до людей. Він був нескінченно доброю людиною і завжди був готовий допомогти своїм друзям та знайомим. Допомагав і зовсім стороннім людям, які потрапили в халепу. А людей, які потребують його допомоги, завжди вистачало.

Не тільки змінити свої переконання, але навіть приховувати їх Генчик був органічно нездатний. Саме через його абсолютне ігнорування сили злочинної комуністичної влади і гучної невгамовності він був під постійним контролем КДБ, співробітники якого його просто ненавиділи. Добрий, привабливий, південно-галасливий, він був центром харківського дисидентського кола, і як тільки з Москви було дано команду «фас» від страху перед повторенням у нас польської «Солідарності», Генчика знову заарештували – 14 грудня 1980 року.

Його судили за слова, за зберігання самвидаву. Навіть адвокат за призначенням під час процесу сказав, що не знаходить у його діях складу злочину. Сам процес був відвертим фарсом і викликав реакцію, протилежну тій, на яку розраховував

цену нами до сорокодин. У цьому збірнику докладна біографія, відгуки друзів на його смерть, інтерв'ю з ним, присвячені йому вірші.

Після звільнення влада настільки його боялася, що тричі знімала з поїзда, коли він мав намір поїхати до Москви. Я був цьому свідком, потім чекав, коли його звільнять із відділення міліції на вокзалі. Він зміг їздити країною лише пізніше, коли ситуація змінилася.

1990 року він став депутатом українського парламенту, там він багато зробив для ухвалення закону про реабілітацію жертв політичних репресій.

Під час серпневого путчу Генчик приймав щодня на свій факс інформацію з Москви про події в країні, а я розмножував її, розповсюджував та читав на мітингу на площі. Іншого факсу у Харкові тоді не було. Усі ці роки він був другом та радником.

Восени 2004 року Генчик став одним із керівників харківського відділення Комітету національного порятунку, протягом Помаранчевої революції 21 листопада – 8 грудня був ведучим усіх мітингів у Харкові на підтримку Ющенка.

Генріх завжди випромінював енергію та життєлюбство, ніколи не скаржився на здоров'я. Життя в ньому було на десятьох, і в безглузду смерть через ускладнення після невдало проведеної операції було просто неможливо повірити. З того часу минуло вже понад 18 років, і всі ці роки мене не залишає відчуття, як сильно його не вистачає.

Євген ЗАХАРОВ,
математик, співголова
Харківської правозахисної
групи, голова правління
Української Гельсінської спілки
з прав людини
«Українська правда» –
«Історична правда»,
23.11.2023
Pravda.com.ua

Уряд зняв охоронний статус з низки пам'яток радянської та імперської доби

Кабмін України прийняв рішення про вилучення з Державного реєстру нерухомих пам'яток культурної спадщини національного значення пам'яток російським і радянським діячам.

Про це інформує Міністерство культури та інформаційної політики України. «Триває звільнення українських міст та української культури від комуністичної, радянської та російсько-імперської нечисті. Місцева влада має остаточно очистити простір від маркерів антиукраїнської політики – демонтувати та перемістити пам'ятники».

Так, з реєстру вилучили: пам'ятник Пушкіну на проспекті Берестейському, пам'ятник Щорсу на бульварі Т. Шевченка, могили генерала армії Ватутіна в Маріїнському парку, монітор «Железняков» по вул. Електриків, пам'ятник екіпажу бронепоезда «Таращанець» у сквері між вулицями Заслонова та Ялтинської у Києві.

Крім того, пам'ятники Пушкіну в Житомирі, Харкові та Одесі, князю Воронцову в Одесі, полководцю Суворову в Ізмаїлі, адміралу Ушакову в Херсоні, «Україна – визволителям» в Ужгороді, Меморіальний комплекс «Борцям революції» в Луганську.

Постанова Кабінету Міністрів України прийнята на вимогу Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» та «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів».

На Херсонщині окупанти зносять монументи жертвам Голодомору

У Новій Каховці Херсонської області російські окупанти знесли пам'ятник жертвам Голодомору. Як пишуть окупаційні медіа, вчинений акт вандалізму є боротьбою з «символом дезінформації».

За словами російських пропагандистів Голодомору в Україні не було, буцімто в 30-х роках ХХ століття від голоду постраждала не Україна, а інші території СРСР. Загарбники стверджують, що на окупованих територіях Херсонщини й надалі триватиме процес «очищення» від українських цінностей.

Натомість Голодомор в Україні 1932-1933 років офіційно визнали геноцидом українського народу 28 держав світу, 10 з них – після повномасштабного вторгнення Росії в Україну.

У Варшаві відкрилася виставка сучасного українського мистецтва «Голодомор. Геноцид 32/33»

29 листопада у Галереї Nizio у Варшаві відкрилося виставка сучасного українського мистецтва «Голодомор. Геноцид 32/33», присвячена 90-й річниці Голодомору 1932-1933 років.

«Ми привеземо з України живопис і скульптуру українських митців з різних регіонів України: Львів, Київ, Одеса, Маріуполь, Донецьк, Кременчук та інших. Це 24 твори, більшість з яких написані в часи повномасштабного російського вторгнення. Вони про колективну пам'ять, про непростачення, про травму і про морення голодом», зазначила у коментарі для порталу «Наш вибір» артдиректорка Благодійного фонду Козницького Христини Береговська, яка займалася збором творів мистецтва для проекту.

Виставка присвячена 90-й річниці Голодомору 1932 – 1933 років. Захід має на меті переосмислити одну із найбільших трагедій українського народу засобами образотворчого мистецтва, а також привернути увагу до неї польської та української громадськості.

Виставка відбувається за сприяння Посольства України у Польщі, Благодійного фонду Козницького, а також Галереї й Фонду Nizio.

Адреса: Галерея Nizio у Варшаві (вулиця Інженерська, 3 / Inżynierska 3). Експозиція триватиме до 2 січня 2024 року.

Галерея відкрита з понеділка по п'ятницю о 09:00–17:30.

У столиці Польщі побудували один з найбільших музейних комплексів Європи

Місцева студія WXCA завершила будівництво Музею історії Польщі та Музею війська польського, а також нової громадської площі на місці колишньої Варшавської цитаделі.

На цьому місці у Варшаві вже розташовувалися музей «Десятий павільйон» і Катинський музей, а нові будівлі зробили його одним з найбільших музейних комплексів у Європі.

WXCA розробила план, який відсилає до розташування колишніх казарм на ділянці, що поєднується з навколишньою парковою зоною та підкреслює її важливість.

«Варшавська цитадель залишалася відокремленою від міста і закритою для його мешканців протягом останніх 200 років. Завдяки цьому на місці історичних укріплень збереглася велика зелена зона і давні дерева. Разом з Музеєм історії Польщі та Музеєм війська польського ми хочемо відкрити саму Цитадель, щоб вона повернулася до життя і стала унікальним культурним парком», сказав архітектор WXCA Щепан Вронський.

Найбільшу з трьох будівель займає Музей історії Польщі, облицьований різними шарами мармуру, які були обрані для створення «археологічного розрізу», що відсилає до різних епох польської історії.

Дві будівлі Музею війська польського, що фланкують площу з обох боків, оздоблені червоною-коричневим пігментованим бетоном – обраним, щоб доповнити історичні цегляні стіни Варшавської цитаделі.

Окрім приміщень для зберігання та демонстрації постійної колекції музею, Музей історії Польщі також містить концертний зал на 600 місць, театр, кінотеатр, бібліотеку та конференц-зали.

В Ізраїлі знайшли найстаріший у світі завод з виробництва зброї: знахідці 7200 років

Кілька сотень кам'яних снарядів, знайдених у двох археологічних місцях в Ізраїлі, свідчать про існування найдавнішої відомої фабрики з виробництва стандартизованої бойової зброї.

Дослідники з Управління старожитностей Ізраїлю (ISA) стверджують, що снаряди, знайдені в Ен-Есурі та Ен-Ціппорі, були виготовлені за стандартними специфікаціями, що вказує на високоорганізоване виробництво зброї приблизно 7200 років тому.

Кам'яні мають середню довжину 52 міліметри, ширину 31 міліметр і вагу 60 грамів. Вони мають біконічну форму, яка є оптимальною для точного та ефективного запуску з праці.

Автори дослідження вважають, що перехід від неофіційних праць до високоорганізованого виробництва зброї може свідчити про поширення організованих воєн протягом раннього мідного віку. Ця можливість посилюється збільшенням розміру поселень у Південному Леванті в цей час.

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

Лисенко: «На милу незабудь дорогому землякові»

Теплі дружки і глибока діяльна любов до української культури поєднували Михайла Коцюбинського з Миколою Лисенком. Листування між ними розпочалося у січні 1898 року, особисте знайомство відбулося 1901 року у Чернігові.

На милу незабудь дорогому,
високошанованому землякові,
М. М. Коцюбинському бу
М. Лисенко. Київ. 13 вересня
1907 року.

В альманасі на згадку про Пантелеймона Куліша «Дубове листя» (1903) упорядники видання М. Чернявський, М. Коцюбинський і Б. Грінченко вмістили ноти музики М. Лисенка до вірша П. Куліша «Удосвіта встав я...»

Того ж року чернігівці, як і всі українці, відзначили 35-річчя творчої діяльності Миколи Віталійовича Лисенка. Вітальний адрес композиторові-ювіляру склав М. Коцюбинський, малюнок до нього зробив І. Рашевський, а 79 наших земляків, шанувальників таланту видатного українського музики, підписали вітання.

28 лютого 1907 року голова чернігівської «Просвіти» Михайло Коцю-

бинський організував у нашому місті концерт Миколи Лисенка, що відбувся у величезній залі Дворянського зібрання. Учасники чернігівського концерту відомий співак і педагог О. Мишуга, його учениці Сагуцька і Потоцька довго згадували, як блискуче, з тріумфальними оваціями пройшов концерт, що вилився у справжнє свято.

У вітальні гостинного дому Коцюбинських того ж вечора Микола Лисенко виконував улюблені мелодії письменника: «Гімн», «Елегію», «Пісню без слів».

«Батько завжди з вдячністю згадував, як тепло зустрічав його Михайло Михайлович в Чернігові, з якою гарячністю взявся він... за організацію великого концерту Лисенка за участю відомого співака Олександра Мишуги.

Буваючи в літературних справах у Києві, Михайло Михайлович ніколи не минав нагоди побувати у Лисенків...

Досить було хоч раз побачити Михайла Коцюбинського, щоб полюбити його на все життя. Микола Віталійович давно знав і любив Коцюбинського як письменника. Він не раз говорив мені, що в творах його стільки поезії, мелодійності, що так і хочеться перекласти їх на музику...», згадував син Миколи Віталійовича Остап.

«На милу незабудь дорогому, високошанованому землякові М. М. Коцюбинському від М. Лисенка. Київ, 13 вересня 1907 р.» такий дарчий напис залишив Микола Віталійович на світліні, подарованій чернігівському другові. То був рік найбільш активного їхнього листування і спілкування.

Альфред Єнсен – популяризатор творчості Коцюбинського в Європі

Незадово до від'їзду Михайла Коцюбинського до Італії у квітні 1909 року його відвідав почесний гість – дослідник слов'янських літератур Нобелівського інституту при Шведській королівській Академії наук Альфред Єнсен.

Його приїзд до Чернігова був визначною подією. Пригадує,

з яким хвилюванням чекали Єнсена в нашій господі. Михайло Іванович Жук, який був у той час у нас, виглядав гостя, бо батько, лежачи в ліжку, не міг відповідним чином його зустріти. Татові було прикро, що в цей весняний день здоров'я не дозволяло йому не тільки супроводжувати дорогого гостя в прогулянках по історичних місцях старовинного Чернігова, а й навіть примусило в ліжку приймати такого рідкісного і почесного мандрівника.

Довго говорили вони про українську та світову літературу. Згадували Івана Франка, Осипа Маковея, з яким листувався Єнсен... Виявилось, що обидва перекладали твори Адама Міцкевича: один – на шведську, а другий – на українську мову... Ми були присутні на цій зустрічі.

Перед моїми очима яскраво вимальовується постать Єнсена. Це вище середнього росту чоловік з невеликою борідкою, зі спокійними рухами. Пригадує, як він сидів у спочивальні батька та доброзичливо поглядав, поблискуючи склом свого пенсне, на хворого тата, що лежав у ліжку...», згадувала Ірина Коцюбинська.

«Альфред Єнсен пробув у Коцюбинських майже цілий день. Письменник передав Єнсену книжку своїх творів для перекладу, а Михайло Жук згодився зробити малюнок до цього видання...

Це знайомство спричинилося до жвавого листування між батьком та Єнсеном, який в 1909 році переклав твори Коцюбинського на шведську мову...», підсумовує донька письменника.

Наш кіноклуб: фільм Івана Миколайчука «Така пізня, така тепла осінь»

«Така пізня, така тепла осінь видалася цього року», каже герой фільму І. Миколайчука Михайло Руснак, залишаючи домівку у пошуках кращої долі. І на спомин про тепло цього року осінь «Клуб українського поетичного кіно» нашого Музею 18 листопада зібрався до перегляду

свого коріння, що презентується через почуття, які виникають між онукою Русака Орисею (Галина Суліма) та сільським красенем Григором (Іван Миколайчук).

Оригінальний музичний супровід стрічки, цікаві образи героїв поєднані з чудовою акторською грою,

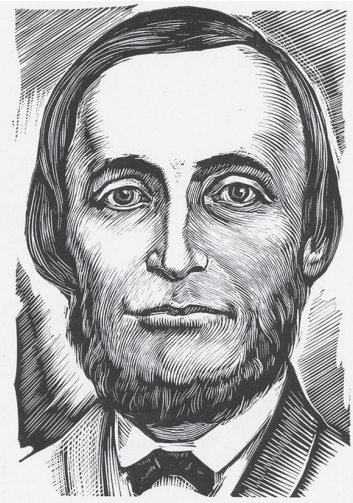
ду надзвичайно настроєвого і глибоко ліричного фільму.

Під час своєї поїздки на кінофестиваль у Мар-дель-Плата Іванові Миколайчуку випала пам'ятна зустріч з українцем-емігрантом з Буковини. Згодом вона стала своєрідною передісторією до створення фільму «Така пізня, така тепла осінь», задум якого не один рік виношувався автором та був втілений у 1981 році.

Кінострічка, створена за сценарієм В. Коротича та І. Миколайчука, поєднує в собі реалістичність сюжету і мотиви українського поетичного кіно. Це історія пошуку власної іден-

ції своєї землі, свого коріння. Для Михайла Русака, що поховав на чужині доньку, і через півстоліття, майже втративши зір, повернувся в край, де був щасливим, вона стає своєрідним одкровенням. А для Ориси – онуки Русака – ця подорож стає поверненням до свого істинного ества через віднайдене кохання.

Фільм неабияк вразив гостей заходу. Після перегляду обговорення кінострічки тривало уже за чашкою запашного чаю. А наш кіноклуб вже планує нову зустріч, тож стежте за нашими анонсами!

Портрет Глібова з набору художніх листівок «Класики української літератури». Гравюра Василя Чебанника. 1966 р.

«З невимовною тугою у серці берусь я за перо, щоб подати відомості про смерть нашого славетного поета байкаря Леоніда Івановича Глібова, який упокоївся 29 жовтня р.1893 о другій з половиною годині вранці, проживши на світі 66 років і 8 місяців з днями», писав український громадсько-політичний діяч, чернігівець О. Тишинський у життєписі свого близького приятеля. Згодом, створений ним біографічний нарис було опубліковано замість передмови у збірці творів Л. Глібова, що була укладена видавництвом «Вік» та вийшла друком у Києві 1904 р. Ця збірка з дарчим підписом Олександра Глібова до нині зберігається у меморіальній бібліотеці М. Коцюбинського.

10 листопада (за новим стилем) минули 130-ті роковини, як відійшов у вічність український письменник, поет, байкар, видавець і громад-

ський діяч Леонід Глібов.

Дитинство майбутнього байкаря минуло на Полтавщині, де він народився 5 березня 1827 року у с. Веселий Поділ Хорольського повіту у родині Івана Назаровича та Орини Гаврилівни Глібових. Його батько був управителем кінських табунів у маєтку поміщика Гаврила Родзянкі. Початкову освіту Льолик, як його називали у родині, здобував вдома за допомогою матері. Згодом навчався у Полтавській гімназії та Ніжинському ліцеї вищих наук.

По закінченні ліцею з 1855 р. працював вчителем спочатку у Великому Острові на Поділлі, а згодом – у Чернігові в чоловічій гімназії. З 1861 року став видавцем і редактором газети «Черніговський листок», на сторінках якої з'являлися соціально гострі матеріали про місцевих урядовців, поміщиків, суддів тощо.

1863 року за зв'язки з підпільною організацією Л. Глібова позбавили права учительства та встановили поліцейний нагляд. За складних обставин він на 2 роки переїздить до Ніжина.

Повернувшись у 1865 році в Чернігів, спочатку працював у канцелярії губернатора, а за два роки став управителем земської друкарні. У цей час продовжував активну творчу працю, готуючи до друку збірки байок, видавав книги-метелики, писав фейлетони, публіцистичні статті тощо. З появою у Галичині таких журналів, як «Зоря» та «Дзвінок», особливу увагу Л. Глібов став приділяти написанню дитячих творів, які регулярно публікувалися на сторінках згаданих часописів.

Остання байка дідуса Кенира До 130-ліття з часу смерті Леоніда Глібова

Так і в останні дні життя, уже не маючи змоги писати самостійно, він надиктовував синові або приятелям свої нові байки. О. Тишинський згадував: «...ще 24-го жовтня, у неділю, він сидів на ліжку й навіть проказав мені нову байку «Огонь і Гай», яку я тоді ж і записав і зроду-віку не подумав би, що через п'ять днів його не стане...»

Проказував він її сидячи на ліжку і, правда, був слабкий, та все ж не так, щоб можна було думати, що хутко вмире. Проказував він трохи не так скоро, як звичайно, часто ставав, думав... «Отто яка слаба пам'ять зробилась», сказав, а все ж таки довів до кінця. «Ну, шліть же в «Дзвінок», на сей рік і буде з нього...». Так побивався небіжчик про «Дзвінок» та його маленьких читачів і не гадав, що се буде останнє його надбання за-для рідного письменства».

В останній строфі байки традиційно автор лишив повчальний висновок, який став його своєрідним заповітом читачеві:

«Молодіж любая, надія наша, квіти!
Пригадуйте частіш ви баєчку мою;
Цурайтеся брехні і бійтеся дружити
З таким приятелем, як той Огонь
в Гаю».

За кілька днів Леонід Іванович «віддав Богові свою безцінну, люблячу душу тихо, спокійно, тільки раз зітхнувши...». Похорон, кошти на який виділила земська управа, відбувся величю в погожий теплий недільний день. Проводжати знаного у Чернігові байкаря Леоніда Глібова збиралося заледве не все місто. Домовину товариші небіжчика не дозволили везти на марах, а несли

на руках до самого місця його останнього спочинку – на цвинтар Троїцького монастиря. Величезна похоронна процесія розтягнулася мало не на пів верстви. Над могилою звучали промови добродіїв Рашевського і Павелка та вірші Самійленка, Гофштетера і Журавського; «усі вони згадували небіжчика, як людину з божою іскрою та вогнем, як надзвичайно талановитого вчителя мораліста, якого байки та інші твори довго не щезнуть з пам'яті людської...».

Журнал «Дзвінок» сповістив про смерть дідуса Кенира у своєму випуску № 21 від 20 листопада 1893 р. А остання байка «Огонь і гай» була опублікована вже у першому номері журналу за 1894 р. Там же була вміщена і стаття О. Тишинського.

1899 р. на могилі Л. Глібова встановили пам'ятник з білого мар-

Могила Л. Глібова на цвинтарі Троїцького монастиря. Фото кінця XIX – поч. XX ст.

муру роботи архітектора Ріццолатті як данину пам'яті та вияв поваги до нього від земляків. З одного боку пам'ятника вміщений портрет покійного і напис під ним: «Леонід Глібов, поет байкар. Народився 19 лютого 1827. Умер 29 жовтня 1893». З іншого боку вирізаний золотий вінок і під ним дві строфи з вірша В.Самійленка «Пам'яті Л. І. Глібова», прочитаного ним над труною небіжчика. До збору коштів на цей пам'ятник свого часу долучився і М. Коцюбинський.

1939 року первинний мармуровий пам'ятник видатному байкареві перенесено до музею М. Коцюбинського, де він експонується і нині (на фото). На зміну йому на могилі встановлено скульптурне зображення Л. Глібова на постаменті з сірого граніту.

Батурин — гетьманська столиця

Про Голодомор — мовою родинних переказів

На 90-ті роковини Голодомору українці запалили свічки у пам'ять про невинних жертв однієї з найстрашніших трагедій своєї історії.

Майже кожна українська родина має свою історію, яку вони передають від покоління до покоління. Кожна історія є свідченням жорстоких методів росії винищення українців шляхом репресій, голоду та військових дій.

Історики Національного заповідника «Гетьманська столиця», формуючи відеолітопис Батурина у 2022 та 2023 роках, записали і родинні історії про Голодомор. Як вони вижили? Чи чинили опір? Передаємо прямою мовою дітей і онуків свідків Голодомору.

Георгій Олегович Небо-

Георгій Небощицький. Свідок «Відеолітопису Батурина». 2022 р.

щицький (1954 року народження), вчитель спортивної школи, талановитий тренер, який виховав не одну плеяду чемпіонів світового рівня. «Я чув перекази своєї бабусі (Оксани Олексіївни Домашенко — 1896 — 1970 рр.), корінної жительки Батурина. Вона розповідала про те, як перехувувала невелику кількість зерна в тасміній шухляді кухонного столу. Тяжко доводилося її чоловіку, який

працював ковалем у колгоспі. Важка фізична праця забирала багато сил, але за неї він не отримував ніякої платні. Взимку було особливо важко, а ось влітку місцевих жителів рятували ракушки, яких вилувлювали з річки Сейм. З них навіть робили котлети» — згадує розповіді бабусі Георгій Олегович.

Анатолій Іванович Кадун, мешканець міста Батурина (1948 р. н.) про період колективізації та голоду пам'ятає розповіді свого батька. «Мій батько (Іван Іванович Кадун, 1908 — 1999 рр.) був співвласником млина в 30-ті роки на річці Сейм, але його відібрала радянська влада, аби позбавити родину засобу для існування. Батько був талановитим столяром і був змушений іти працювати у колгосп. Туди зганяли примусово, а особливо талановитих та працюючих, як мій батько» — повідомляє Анатолій Іванович. Він теж згадує про те, що під час голоду родина вилувлювала ракушки та рибу з річки Сейм. Так ви-

Вячеслав Проценко. Свідок «Відеолітопису Батурина». 2022 р.

живала майже кожна батуринська родина влітку.

На жаль, родини мають і трагічні історії. Вячеслав Іванович Проценко (1955 р. н.) згадує про свого діда, який мав велику родину — шістьох

Гребеник Конон Никифорович (1876 р.н.). Гребеник Наталія Пилипівна (1888 р.н.)

дітей. «Коли прийшли забирати зерно, дід (Конон Никифорович Гребеник, 1876 — 1937 рр.) вчинив супроти, в за що був ув'язнений (в часи Голодомору 1932 — 1933 рр. — від автора). Звільнили діда у 1937 році. По дорозі додому його тяжко побили, і від отриманих травм він помер на наступний день» — згадує Вячеслав Іванович.

В пам'яті Зінаїди Матвіївни Винник (1942 р. н.) — розповіді мами, бабусі, дідуся про те, як тяжко було всій родині. «Моя родина на той час жила в с. Осіч, де луги та ліси довкола села. Мама (Ганна Миронівна Кардаш, 1919 — 1996 рр.) розповідала, як люди збирали листя з липи мішками, сушили його, потім терли на борошно. До такого борошна додавали молоко і пекли млинці» — згадує Зінаїда Матвіївна.

Катерина Гаврилівна Шостак (1933 р.н.) згадує розповіді своєї матері, яка говорила, що багато людей вимерло. «Наша родина жила в с. Матіївка. Мама (Марія Яківна Бузун, прожила 93 роки — від автора) зби-

рала щавель, обливала його кип'яченою водою, щоб не був надто кислим. До щавлю додавала декілька картоплин і готувала млинці» — пригадує розповіді мами Катерина Гаврилівна. Вона чула спогади не тільки рідних, а і односельців. «Яке було тяжке життя, яка була влада... За зібрані колоски зі скошеного поля люди та ув'язнювали» — з болем в серці говорить Катерина Гаврилівна.

Згадують місцеві жителі як до Батурина приходили люди з інших міст, їх голод «гнав». За свідченнями Олександра Володимировича Семенюка (1953 р. н.): «Бабуся (Олена Іванівна Русакова, 1887 — 1947 рр.) розповідала, що попід тинами лежали тіла нетушених людей, які знайшли свою смерть в Батурині від голоду».

Про ці трагічні події потрібно нагадувати і сьогодні, і через сто років. Наше завдання — зберегти та передати цю пам'ять наступним поколінням.

Наталія СУШКО

Повідомляє Національний заповідник «Гетьманська столиця»

Вшанували жертв Батуринської трагедії

13 листопада, з нагоди 315-х роковин Батуринської трагедії, знищення міста у 1708 році московським військом, було вшановано пам'ять мужніх оборонців та мирних жителів Батурина, що загинули тоді, відстоюючи право на незалежність України.

Заупокійна Літія за жертвами Батуринської трагедії 1708 року була відслужена на чолі з Єпіфанієм, Предстоятелем Помісної Православної церкви, Митрополитом Київським і всієї України та духовенством Чернігівської єпархії.

«Сьогодні ми молитовно згадуємо жертв тих страшних подій 315 років тому. Аналізуючи нашу історію ми бачимо, що той самий підступний ворог все ще хоче знищити нас. Він не змінився, і так, як він діяв тоді, він діє і зараз. Але ми маємо бути незламними, бо те, чим ми володіємо, — це великий Божий дар. На цьому священному місці ми надихаємося на подальшу боротьбу, яка з Господньою допомогою завершиться нашою перемогою», — наголосив Митрополит Єпіфаній.

«Пилип Орлик. Шлях гетьмана»

До Дня Гідності та Свободи вшановуючи всіх захисників української державності, в палаці гетьмана Кирила Розумовського відкрилася постійно діюча виставка з однойменним полотном «Пилип Орлик. Шлях гетьмана».

Не вперше в історії України прагнення її народу жити у вільній країні наштовхується на лютий опір із боку росії, яка впродовж століть знищувала нашу історію, мову та культуру. Серед плеяди відомих борців за українську незалежність вагоме місце займає український гетьман Пилип Орлик.

Українська справа була істинним змістом життя видатного політичного, державного та військового діяча, упорядника першої української Конституції Пилипа Орлика. Понад 300 років тому він став першим політичним емігрантом, який формував в Європі антимосковську коаліцію. Століттями цей період історії замовчували, а Пилипа Орлика, його родину, прихильників представляли зрадниками. Осмислення ролі і значення особистості Гетьмана, його спадщини є особливо актуальними нині.

З метою донесення до сучасного покоління об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку XVIII ст., ми детально розкриваємо шлях гетьмана Пилипа Орлика через мистецтво. Шлях українського гетьмана правдиво розкриває художнє полотно «Пилип Орлик. Шлях гетьмана». Картина постала завдяки задуму істориків заповідника, які підготували наукову концепцію, неocenенній підтримці благодійників та неймовірному таланту знаного художника в сучасному мистецькому просторі України Олесь Солов'я.

Масштабне полотно «Пилип Орлик. Шлях гетьмана» стало надбанням фондової колекції заповідника завдяки благодійникам: Євгену Суру, українському меценату, засновнику Благодійного фонду «Спадок Гетьманщини», Олександрі Савруку, декану Києво-Могилянської бізнес-школи, Едуарду Шевченку, уродженцю Батурина, Миколі Тереху, багаторічному співробітнику Національного заповідника «Гетьманська столиця», члену Національної спілки краєзнавців України.

Відкриття виставки відбулось у колі істориків, дослідників та мистецтвознавців. Представили картину її автор, художник Олесь Соловей та ідейні натхненники — історики заповідника. До нашої зустрічі, он-лайн доєдналася журналістка, перекладачка, магістр європейського ділового права з Швеції Марина Траттнер.

Повертаймо правдиві сторінки нашої історії!

Минуле Воскресенської церкви

Батурин багатий на унікальні пам'ятки. Серед них — Воскресенська церква, усипальниця гетьмана Кирила Розумовського. Її історія середини ХХ ст. сьогодні ще мало вивчена.

У фондах Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В. Г. Заболотного нам вдалося виявити невідомі загалу світліни Воскресенської церкви Батурина 1947 р. Їх автор — Ісроель Шмульсон, архітектор тресту «Будмунумент» (нині — НДІ «УкрНДІпроектреставрація»). До зібрання бібліотеки ці світліни були передані у 2008 р. Науково-дослідним інститутом теорії історії архітектури та містобудування.

У зібранні Національного заповідника зберігається світлина Воскресенської церкви, зроблена з двору її парафіяльної школи (нині — Музей археології Батурина) після Другої світової війни. За даними історика Національного заповідника «Гетьманська столиця» Миколи Тереха, баню Воскресенського храму у роки війни було зруйновано авіабомбою.

Віднайдені фото свідчать, що церква не мала даху і потребувала негайного відновлення. У 1946 р. обласні центри УРСР отримали директиву взяття на облік пам'яток архітектури. Обстеження пам'яток Батурина здійснювали спеціалісти тресту «Будмунумент». Тоді ж цією такою організацією було розпочато проектні роботи з реставрації палацу Кирила

Воскресенська церква Батурина, 1947 р. Фото І. Шмульсона. Зібрання ДНАББ ім. В. Г. Заболотного.

Розумовського. Відтак, в ході цих заходів, ймовірно, були зроблені і знімки Воскресенської церкви. Але відновлення сакральної архітектури не було першочерговим завданням влади. У 1950 р. ініціатором ремонту храму виступила громада Воскресенської церкви.

У час повномасштабного вторгнення ворога на нашу землю ми розуміємо, що війни залишають свій слід і на культових спорудах. Тому увага суспільства має бути прикута до їх відновлення та збереження. Нехай напівзруй-

нований силует Воскресенської церкви, пам'ятки архітектури національного значення, буде нагадуванням всім, що всупереч намаганням ворога стерти нашу спільну пам'ять, ми повинні її зберігати для наступних поколінь!

Тетяна ОКСІНЬ

Автори публікацій — наукові співробітники Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця»

Вшанували жертв голодоморів

24 листопада у обласній універсальній науковій бібліотеці імені Софії та Олександра Русових відбувся круглий стіл, присвячений ушануванню пам'яті жертв голодоморів 1921 – 1923 років, 1946 – 1947 та 1932–1933 років. На захід під назвою «Пам'ятаємо. Єднаємось. Переможемо» завітали викладачі та студенти закладів вищої освіти міста: Північноукраїнського інституту імені Героїв Крут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», Національного університету «Чернігівська політехніка», Пенітенціарної академії України, представники наукових кіл.

Кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри інституту імені Героїв Крут Павло Ямпольцев засідання круглого столу розпочав доповіддю «Голодомор 1932 – 1933 рр.: проблема міжнародного визнання та вшанування».

Представник Українського інституту національної пам'яті в області Сергій Бутко у своєму виступі провів паралелі між Голодомором-геноцидом 1932 – 1933 рр. і рашистською геноцидною політикою з 2022 року.

«Пам'ять серця: велика трагедія 30-х років і сьогодні» – таку тему обрав для доповіді доцент, почесний професор Національного університету «Чернігівська політехніка», кандидат історичних наук Олександр Крук.

У своєму виступі директорка обласного пошукового науково-редакційного центру Олена Потапенко акцентувала увагу на механізмах знищення народу на території Чернігівщини.

Цікавими були також доповіді кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника обласного історичного музею ім. В. Тарновського Миколи Гороха «Історія Торгсину на сторінках часопису «Діло», бібліотекаря обласної бібліотеки для юнацтва Володимира Ермака «Софія Русова про Голодомор».

До обговорення долучилися і молоді. Виступили з доповідями студентка Національного університету «Чернігівська політехніка» Катерина Фурсенко, курсант Пенітенціарної академії України Максим Найборовський, студентка I курсу Північноукраїнського інституту імені Героїв Крут Єлизавета Варсегова, курсантка Пенітенціарної академії України Діана Бутько.

Бібліотека представила книжкову експозицію «Україна пам'ятає! Світ визнає!».

Представлення книги «Чернігівський євромайдан. Хроніка, факти, спогади»

21 листопада в Україні відзначається День Гідності та Свободи – на честь Помаранчевої революції 2004 року і Революції гідності, що розпочалася восени 2013 року. Цього дня в обласній бібліотеці імені Софії та Олександра Русових у межах засідання клубу «Краєзнавець» відбулася презентація цієї книги.

Представив видання автор-упорядник – громадський діяч, один із засновників Чернігівської організації Народного Руху, член Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, учасник обох революцій Сергій Соломаха.

В обговоренні видання взяли участь його редактор, депутат обласної ради, Сергій Крамаренко; народний депутат України IV скликання, громадський діяч Володимир Ступак; консультант книги, науковий співробітник УІНП Сергій Бутко; доктор юридичних наук, професор Іван Богатирьов; чернігівські журналісти і громадські діячі, активні учасники революційних подій у Чернігові Василь Чепурний та Олег Головатенко.

Бібліографічний показчик «Туристичними шляхами Чернігівщини»

За кількістю пам'яток історії Чернігівщина посідає одне з перших місць в Україні. Серед понад 9 тисяч пам'яток області 1779 мають загальнонаціональне значення, а близько 200 – світове. До Списку історичних населених місць України включено 14 населених пунктів Чернігівщини, серед яких – Чернігів, Ніжин, Остер, Новгород-Сіверський, Батурин, Прилуки. Також в області величезні природні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні, історико-культурні ресурси.

В області понад 30 музеїв: краєзнавчі, історичні, археологічні, меморіальні, літературні; 3 національні заповідники («Чернігів стародавній», «Гетьманська столиця» (Батурин), «Качанівка»), меморіальний комплекс «Пам'яті Героїв Крут».

На Чернігівщині понад 500 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, найбільш серед яких – Мезинський національний природний парк, Міжречинський регіональний ландшафтний парк, Тростянецький дендропарк.

Щоб ознайомити читача з туристичним потенціалом області, фахівці обласної бібліотеки імені Софії та Олександра Русових підготували бібліографічний показчик «Туристичними шляхами Чернігівщини». У ньому зібрано матеріали про обласні заповідники, пам'ятки архітектури та археології. З онлайн-версією показчика можна ознайомитися на сайті бібліотеки у розділі «Електронна бібліотека».

Календар грудня

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Софії та Олександра Русових видала щорічний календар «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2023 рік». Укладачі: Л. Студьонова, І. Каганова. Відп. за вип. І. Аліференко. Друкуємо грудневу частину календаря.

3 – народилася Ніна Яківна Ткаченко (1953), поетеса, журналістка, багаторічна керівниця редакції Прилуцького міськрайонного радіомовлення, лауреатка обласної журналістської премії імені В. Блакитного, літературних премій імені М. Коцюбинського та Л. Глібова.

4 – в Чернігові народився Михайло Михайлович Могилянський, (1873 – 1942), літературний критик, публіцист, перекладач, літературознавець, правник і громадський діяч.

5 – народився Микола Митрофанович Борщ (1948), заслужений працівник культури України, диригент, один з творців і керівників капели бандуристів імені О. Вересая Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм, регент єпархіального хору церкви Святої великомучениці Катерини в Чернігові. Народився в с. Заудайка Ічнянського р-ну (нині Ніжинського р-ну).

6 – народилася Тамара Павлівна Демченко (1948), кандидат історичних наук, знана дослідниця історії Чернігівщини другої половини XIX – початку XX ст., лауреатка премій імені М. Коцюбинського та Л. Глібова. Член Національної спілки краєзнавців України. Довгий час працювала викладачкою у Навчально-науковому інституті історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

9 – народився Борис Дмитрович Грінченко (1863 – 1910), письменник, земський діяч, перекладач. У 1894 – 1899 рр. жив і працював у Чернігові.

12 – у 1868 р. повітове училище у Седневі реорганізоване у земську школу.

14 – в Чернігові народився В'ячеслав Костянтинович Пухтинський (1888 – 1980), кандидат історичних наук, викладач німецької мови та латини, краєзнавець, випускник Чернігівської гімназії, автор спогадів про Чернігів «Дней минувших были и анекдоты». У 1922 – 1925 рр. працював у Чернігові, а з 1925 р. – у Ніжині. До 1941 р. викладав у Ніжинському інституті народної освіти. У період Другої світової війни залишився у Ніжині через хвору дружину. Служив перекладачем у комендатурі, за що засуджений 6 жовтня 1943 р. на 10 років перебування у виправно-трудовах таборів. 17 вересня 1955 р. його було амністовано. Викладав у Седнівській школі іноземні мови. Помер і похований у Ніжині.

15 – у 1903 р. з ініціативи М. М. Коцюбинського у Чернігові засновано Товариство сприяння народній освіті в Чернігівській губернії.

17 – у 1668 р. уродженець Коропа, чернігівський полковник Дем'ян Ігнатович Многогрішний (Ігнатович) (1631 – 1703, за ін. даними 1621–1701) на козацькій раді у Новгороді-Сіверському обраний гетьманом Лівобережної України. Намагався проводити політику, спрямовану на захист державних інтересів України.

Народився Дмитро Андрійович Головка (1933), письменник, краєзнавець, лауреат премій імені П. Тичини та Г. Сковороди. Народився в с. Піски Бобровицького р-ну (нині Ніжинського р-ну). Проживає в Києві.

22 – народилася Марко Вовчок (Марія Олександрівна Вілінська) (1833 – 1907), класик української літератури, перекладачка. Разом зі своїм чоловіком О. В. Марковичем у 1851 – 1853 рр. жила в Чернігові, збирала і досліджувала фольклорні та етнографічні матеріали Чернігівщини.

Народився Микола Георгійович Будлянський (1953), журналіст, поет, краєзнавець, автор низки поетичних, прозових і публіцистичних творів. Заслужений журналіст України. Лауреат літературних премій імені В. Блакитного, М. Голя, Л. Глібова. Народився в с. Держанівка Новосівського р-ну (нині Ніжинського р-ну). Проживає в Чернігові.

23 – в с. Шпотівка Конотопського повіту Чернігівської губ. (тепер Сумського обл.) народився Степан Прокопович Тимошенко (1878 – 1972), український, американський та німецький вчений у галузі механіки. Професор Мічиганського та Стенфордського університетів. Батько теоретичної механіки, один з організаторів і перших академіків Української академії наук. Помер у Німеччині.

Сергій Маслов

28 (за Старим, Юліанським, стилем – 16) листопада 1880 року в м. Ічня народився український літературознавець, книгознавець, історик літератури й педагог Сергій Іванович Маслов.

З дружиною і дітьми. 1926 р.

Професор (1935), член-кореспондент АН УРСР (1939). Брат українського етнографа та літературознавця Василя Маслова, батько радянського лінгвіста Юрія Маслова, хрещений батько українського театрознавця, педагога і театрального критика Валеріяна Дмитровича Ревуцького.

Народився у родині міщанина-торговця (батько мав купецьке свідоцтво 2-ї гільдії, помер в 1894 році). У 1890 – 1898 роках Сергій навчався у Прилуцькій класичній чоловічій гімназії. В 1898 – 1899 роках навчався в Київському політехнічному інституті. У 1900 році перевівся до Київського університету Св. Володимира. За активну участь у студентському революційному русі його було віддано в солдати серед 183-х студентів Київського університету і вислано до Луцька (1900).

У цей час С. Маслов захопився народною творчістю, збирав матеріали для словника української мови, які піз-

ніше використав Б. Грінченком. Після служби у 1901 році продовжив навчання і закінчив Київський університет (1907р.).

З 1914 року обіймав посаду приват-доцента Київського

університету. Працював в університеті завідувачем кафедри історії російської мови та літератури, викладав на Вищих жіночих курсах, у 1914 – 1917 роках також у народних та робітничо-селянських університетах, Археологічному інституті, польській жіночій гімназії в Києві. Був секретарем Історичного товариства Нестора-літописця.

У 1921–1927 рр. член Комітету з охорони пам'яток старовини і мистецтва, з 1922 – дійсний член, з 1923 – позаштатний співробітник Українського наукового інституту книгознавства, згодом там же – голова Комісії з історії книги, 1926 – завідувач відділу стародруків Всенародної бібліотеки України (нині Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського). 1939 – 1950 рр. – завідувач відділу давніх української та російської літератур Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР.

З початком німецько-ра-

дянської війни, в липні 1941 року Сергія Маслова було евакуйовано з майже 400-ма академіками, членами-кореспондентами та іншими науковими працівниками Академії наук УРСР до Уфи, столиці Башкирії.

Звання професора отримав у 1935 році; з 1948 року – доктор філологічних наук. Помер 11 січня 1957 у Києві. Похований на Лук'янівському цвинтарі.

Перша наукова праця – «Лірики Полтавської і Чернігівської губерній» (1902). Автор численних досліджень з історії давніх української та російської літератур («Казанье Мелания Смотрицкого на честный погреб о. Леонтия Карповича», «Наука Леонтия Карповича в неделю перед Різдом», «Описание рукописей Исторического общества Нестора летописца» (усі – 1908), «Обзор рукописей Библиотеки императорского университета св. Владимира» (1910), оглядів полемічної, драматичної, віршованої літератури 16 – 18 ст., праць з палеографії, бібліографістики, історії книгодрукування, фольклору, історії мови. Написав розвідку «Культурно-національне відродження на Україні в кінці XVI і першій половині XVII ст.» (1946), вступну статтю та коментарі до фототипічного видання 1800 «Слова о полку Ігоревім» (1950). Співредактор (з Є. Кирилюком) та один з авторів «Нарису історії української літератури» (1946), який ЦК КПУ піддав критиці за «буржуазний націоналізм».

Свою наукову бібліотеку (11 тис. примірників) подарував Державній публічній бібліотеці УРСР.

Ярослав ВОЛЕРТ

Павло Бредюк

27 листопада 1936 р. народився Павло Федосійович Бредюк (с. Стольне Менського району). Навчався в Іванівському художньо-педагогічному училищі. Живописець, художник театру. Більшість картин написані в жанрі натюрморту та пейзажу. В своїх творах художник поетично оспівував український народний побут. Член Національної Спілки Художників України.

Павло Бредюк працював художником-рекламістом театру оперети і музичної комедії, декоратором драматичного театру, в Чернігівському художньому комбінаті і одночасно викладачем живопису в художній дитячій школі. Брав участь в республіканських та міжнародних виставках. Роботи Павла Федосійовича зберігаються в багатьох музеях України.

В нашому музеї-заповіднику є декілька творів Павла Бредюка. Ось одна з картин.

Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слова о полку Ігоревім»

Сайт «Чернігівщина в житті славетних»

Допомога закордону

Французька організація «ACTED» профінансує відновлення шкіл Чернігова. Відповідних домовленостей досягнуто 21 листопада під час зустрічі в.о. міського голови Чернігова Олександра Ломако з представниками французької неурядової організації «ACTED». Між сторонами підписано Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю. Організація реалізовуватиме на території міста проект, що передбачає відновлення закладів освіти, а також вирішення питання безбар'єрності та осучаснення освітнього простору. Також планується ремонт укріплень.

Проект масштабний і його попередній бюджет більше 2 млн євро. Усі заплановані заходи планується реалізувати протягом 2024 року.

Під час активних бойових дій у місті було зруйновано та пошкоджено до 80% закладів освіти. Для відновлення очного навчального процесу виділялися кошти з міського бюджету, а також залучалася допомога держави та міжнародних партнерів. Представники цієї організації у співпраці з управлінням освіти вже визначили перелік закладів, які включені в загальний проект.

Це буде 10 шкіл: номери 2, 20, 34, 14, 28, 6, 33, 27, 15, 29. Поточні ремонти передбачають заміну радіаторів опалення, енергоефективні заходи, освітлення, безперебійне енергоживлення. Також серед активностей проекту — капітальний ремонт санітарних кімнат, відновлення пошкоджених покрівель та огорожуючих конструкцій, заміна вікон, утеплення, ремонт харчоблоків тощо.

Близько 5 тисяч учнів початкової школи якісніше харчуватимуться завдяки міжнародній підтримці. Начальник Чернігівської ОВА В'ячеслав Чаус в онлайн-режимі підписав угоду з World Food Programme для розширення підтримки програми шкільного харчування в Україні. Документом передбачено допомогу у розмірі понад 13 мільйонів гривень терміном на навчальний рік. Кошти надходять щомісячно до обласного бюджету на окремий рахунок з подальшим відшкодуванням визначеним громадам витрат відповідно до кількості фактично спожитих порцій. Завдяки міжнародній підтримці близько 5 тисяч учнів початкової школи у 21 громаді Чернігівщини зможуть якісніше харчуватися у школі.

Ноутбуки для профтехосвіти. Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) неодноразово допомагав освітній галузі Чернігівщини. Нещодавно ЮНІСЕФ передав 250 ноутбуків та комп'ютерного обладнання. Їх вже отримали заклади професійно-технічної освіти. Завдяки допомозі від ЮНІСЕФ змогли повністю забезпечити технікою дітей-сиріт, які навчаються в закладах профтеху.

Постійні обстріли

Снаряд вибухнув біля авто волонтерки, її було поранено. Під час обстрілу російськими військами, на Новгород-Сіверщині 15 листопада була поранена волонтерка з Сумської області. Пані Наталія везла продовольчу гуманітарну допомогу. У якийсь момент почула свист та вибух снаряду праворуч. Уламок від снаряду пробив праві пасажирські двері та влучив водійці в ногу.

Жінка їхала сама. Вона затисла рану та дісталася до найближчого блокпосту, де військові надали першу медичну допомогу та доставили до лікарні. Вона була прооперована, загрозу її життю було ліквідовано.

Внаслідок обстрілу з мінометів поранено жінку. Через обстріли прикордонної Семенівської громади 25 листопада поранено цивільну жінку. Порвідомлення поліції області: «Сьогодні росіяни вкотре гатили з мінометів по мирному селу у прикордонній Семенівській громаді. Місцева мешканка в цей час поралася у дворі по господарству і потрапила під ворожий вогонь. Внаслідок обстрілу цивільна жінка зазнала поранень. Семенівські поліцейські одразу кинулися на допомогу і службовою автівкою вивезли поранену в лікарню, де їй надали необхідну допомогу».

XII «Розумовські зустрічі» в Чернігові

У колі друзів, колег із атмосферою взаємоповаги й взаємодопоміжки 30 листопада – 1 грудня 2023 р. в Чернігові пройшли XII «Розумовські зустрічі». Цього року присвячувалися вони 1000-літтю Великому Князівству Чернігівському (відзначатиметься в 2024 р.).

Конференція була організована Чернігівським центром підвищення кваліфікації та Сіверським інститутом регіональних досліджень у партнерстві з Києво-Могилянською школою врядування ім. Андрія Мелешевича НАУКМА, за сприяння облдержадміністрації, обласної ради та за підтримки Фонду Ганнса Зайделя.

Незважаючи на обставини воєнного часу конференція зібрала національних експертів у сфері публічного управління, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, представників неурядових організацій з України та Польщі – понад 100 учасників із Польщі (Варшава), Києва, Харкова, Львова, Івано-Франківська, Коломиї, Тернополя, Кропивницького, Вінниці, Херсону, громад Чернігівської області. Переважно – у реальному просторі.

Зібрання привітала перший заступник голови Чернігівської обласної ради Ніна Лемеш. Вона наголосила на важливості Зустрічей, що відбуваються традиційно напередодні Дня місцевого самоврядування України: конференція активізує інтерес до еволюційних процесів державотворення, зосеред-

жуючи увагу на проблемах і викликах, спричинених цими процесами.

Також із вітаннями звернулись: директор Генерального департаменту Нацдержслужби України Людмила Рикова, координатор проєктів представництва Фонду Ганнса Зайделя Олег Ватаманюк, директор Сіверського інституту регіональних досліджень Сергій Леп'явко, завідувач Києво-Могилянської школи врядування імені Андрія Мелешевича НАУКМА Валерій Тертичка, співголова українсько-польської комісії істориків Владислав Верстюк.

Потім хвилиною мовчання учасники вшанували пам'ять загиблих воїнів.

Серед спікерів Зустрічей – відомі українські та зарубіжні фахівці з питань сучасного державотворення в Україні та за межами, історичного минулого – Пётр Кульпа, Ігор Романенко, Лариса Івшина, Юрій Ганущак, Сергій Гаращук, Сергій Чаплин, Наталія Зубар, Євген Магда, Ігор Тодоров, Сергій Джердж.

Існування Великому князівству Чернігівському розбиває майже всі пропагандистські наративи Росії про Велику Русь – така теза пролунала під час першої дискусійної панелі «Смоленсько-Чернігівська брама Русі – виклики для майбутнього. Сіверщина крізь віки». Йшлося про передумови, причини та наслідки створення Чернігівського князівства, його засновника – Мстислава Хоро-

брого (або ж правильніше – Великого), провідну роль Чернігова на Русі під час князювання Мстислава. Доповідачі звернули увагу, що населення Сіверщини як тоді, так і тепер боронило свою землю та своєрідну культуру від зайд, в тому числі у нинішній російсько-українській війні. І не вперше відстояли Чернігів від «братньої навали». Мовилося й про міжнародні відносини Чернігово-Сіверщини, зокрема, вірогідний зв'язок із Краковом (біля нього існувало Сіверське князівство, досі є гміна Чернігов – Czernichów).

У другій панельній дискусії увага концентрувалася на викликах війни для місцевого самоврядування України та регіону, існуючих проблем, способах і засобах їхнього подолання, активізації власних ресурсів, залучення потенціалу міжнародного партнерства громад. Відзначалося, що децентралізація сприяла самоорганізації громад як територіальних спільнот, дозволила їм діяти за умов ворожого вторгнення автономно, зокрема, втримати мінімальні стандарти життєзабезпечення через горизонтальні зв'язки та водночас допомагати Збройним силам України в боротьбі з російською ордою. Згодом нового рівня набуло партнерство з європейськими громадами, що надавали підтримку українським партнерам у вигляді гуманітарної допомоги та прийому переселенців. Проте для подальшої співпраці з міжнародними партнерами та участі

в міжнародних програмах місцевого самоврядування має опанувати навички проєктного менеджменту, зокрема.

Наступні панельні дискусії стосувались змін в організації держави Україна, інформаційним війнам у сучасному світі, питанням реалізації наміру України увійти до складу ЄС та НАТО.

Наголошувалося, що питання запрошення України до НАТО знаходиться виключно в політичній площині й залежить від стратегічного бачення розвитку ситуації в Європі та світі. За будь-яких обставин Україні, що має статус кандидату до ЄС, спочатку стане частиною Північноатлантичного альянсу.

Юрій Ганущак як один із авторів реформи місцевого самоврядування критично зауважив – ми зробили лише пазлики за територіями. Та представив Концепцію розмежування й розподілу повноважень місцевого самоврядування та виконавчої влади.

Інша порушена проблема – інформаційна. На півночі Чернігівщини досі домінує сигнал російських та білоруських електронних медіа, які власне не медіа, а інформаційна зброя. А наші місцеві медіа, насамперед, газети, ігнорують теми історії. І це при тому, що росіяни в інформаційних війнах поширюють масу дезінформації якраз на ці теми. Прикро і те, що наші видання у гонитві за рейтингами нехтують елементарними морально-етичними нормами.

Запрошує «Інтермеццо»

Чернігівський Культурно-мистецький центр «Інтермеццо» (вулиця Шевченка, 9, сямий центр міста) – один з найпомітніших осередків просвітництва, духовного життя міста. Це дітище подвижницької української справи Тетяни Миколаївни Жогалко. А безпосередньо роботою закладу керує Олександр Ясенчук, журналіст, краєзнавець, волонтер.

КМЦ «Інтермеццо» – це, насамперед, українська книгарня з прекрасним вибором книг для всіх і на всі теми. Презентація нових видань. Зустрічі з відомими людьми краю, України. Чудові роботи майстрів народної творчості, які ви можете придбати. Картини відомих чернігівських художників. Відео і аудіо продукція. Сувеніри про місто і наш край.

Це волонтерський центр, який з початку великої війни веде величезну роботу по допомозі нашій армії, родинам загиблих і поранених, переселенцям.

Врешті, це кореспондентський пункт обох моїх обласних газет, з першого дня їх виходу. Загально-суспільної «Світ-інфо», який іде 12-й рік, і літературно-мистецької «Струна», який щойно виповнилося три роки.

Під дахом КМЦ також діє, і дуже активно, просвітницький Гончаренко-центр. Це заняття з іноземних мов. Це Безкоштовні курси української мови, знамениті Чернігівські БКУМ, створені 8 років тому Людмилою Зіневич і очолювані нею. Зараз заняття на курсах веде Катерина Дмитренко. Це майстер-класи, інші заходи для дітей, психологічна допомога переселенцям, родинам воїнів.

«Інтермеццо» і Гончаренко-центр, безумовно, відзначають наші свята, підтримують традиції, обряди. Ось зараз повним ходом іде підготовка до Новорічно-Різдвяних свят.

Заходьте в «Інтермеццо». Тут вас чекають, тут тепло, затишно, красиво.

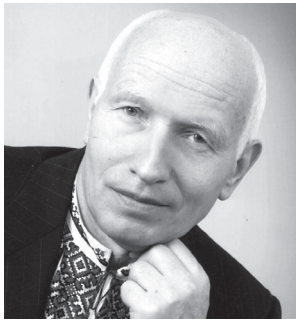
Петро АНТОНЕНКО
Фото автора

Микола Борщ: «Зорепадом летять роки»

Заслужений працівник культури України. Педагог. Музикант. Співак. Один зі співорців і керівників Капели бандуристів імені Остапа Вересая Чернігівського обласного філармонійного центру. Патріот, подвижник української культури. Все це – Микола Митрофанович Борщ. Щойно, 5 грудня, відзначив своє 75-річчя. А оскільки на сцені, в мистецтві з юних літ, то водночас відзначає і 60-річчя творчої діяльності.

Прекрасно, що ці свої ювілейні дати митець вирішив відзначити саме зі своїм колективом, на сцені філармонійного центру. А співорцем цього колективу, як і їхнього родинного життя, є дружина

Миколи Митрофановича, Заслужена артистка України Раїса Борщ. Художня керівниця капели і чоловік пані Раїси, хормейстер колективу, запрошують на цей ювілейний концерт Капели. Він відбудеться у філармонійному центрі в неділю, 10 грудня. Початок о 15.00.

Концертна програма називається «Зорепадом летять роки». За рядком відомої пісні Тараса Петриненка.

А наша газета, як і інше наше видання – обласна газета «Струна», постійними чи-

тачами яких є творче подружжя, вітають Миколу Митрофановича Борща з його ювілеями! Найкращі побажання! Нехай ще довго «зорепадом летять» ваші роки, радують всіх нас вашим мистецтвом.

Творчі зустрічі

Я продовжую свої творчі зустрічі в районах, як засновник і редактор цієї газети, а також ще однієї обласної – літературно-мистецької газети «Струна». І ці творчі виступи найкраще проводити в бібліотеках, цих центрах культурного життя міст, громад. Такі зустрічі пройшли вже у Прилуках, Сновську, Сосниці, за що щиро дякую колективам тамтешніх бібліотек. На всіх я розповідаю про газети, свою книжку прози і поезії «Вечірнє танго», що вийшла цього року в Чернігові, читаю свою прозу, вірші, виконую бардівські пісні. Дарую бібліотекам газети і книжки.

Недавно ще одна зустріч пройшла в Коропі, теж у селищній бібліотеці. Тут зібралися літератори відомого творчого клубу «Первоцвіти Коропщини», що діє при бібліотеці. Організувала зустріч багаторічна раніше голова клубу Валентина Михайленко, письменниця, цьогорічна лауреатка обласної літературно-мистецької премії імені Михайла Коцюбинського. Дякую їй, всім учасникам зустрічі, колективу бібліотеки, який очолює Ірина Євтушенко.

Потім така ж зустріч пройшла у славному історією Седневі. У філії Чернігівського обласного історичного музею ім. В. Тарновського – «Садиба Лизогубів». Організував зустріч науковий співробітник філії, відомий чернігівський краєзнавець, автор низки книжок з історії сіл Чернігівського району Андрій Курданов. За що йому теж велика вдячність, як і завідуючій філією Тетяні Луговській. Звичайно ж, я був у Седневі багато разів. І все ж, пан Андрій після зустрічі провів мені велику екскурсію історичними пам'ятками древнього містечка. А там є що подивитися.

Все було як завжди, тепло, зворушливо. У зустрічі взяла участь Зінаїда Григорівна Лук'яненко, сестра нашого легендарного Героя України Левка Григоровича Лук'яненка. Вона давно мешкає тут, багато років відпрацювала.

А один епізод зустрічі мене просто вразив. Читаю один зі своїх віршів. І раптом Зінаїда Григорівна починає «вторити», теж читати ці рядки. Неймовірно! Запамятала вірш, надрукований у одній з моїх попередніх книжок 22 роки тому!

Днями Зінаїді Григорівні виповнюється 85 років. Найщиріші вітання їй і найкращі побажання!

Петро АНТОНЕНКО

На фото Андрія Курданова – зустріч у Седневі. Зліва від автора – Зінаїда Григорівна Лук'яненко.

Чернігівський обласний філармонійний центр

«Українські візерунки»
оркестру Академічного
народного хору

Академічний народний хор центру під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України Володимира Коцура – колектив надзвичайно різноплановий. 17 листопада глядачі побачили програму оркестру хору «Українські візерунки». «Іхав, іхав козак містом», «Українська весільна полька», «Ніжинські триндички», «Шамбеліна» – ці та інші твори засвідчили глибину повагу музикантів до вітчизняних мистецьких традицій. Підкреслили її й пісні, що їх виконали солісти народного хору Лілія та Андрій Мороз.

Духовий оркестр:

«Наша родина – Україна»

18 листопада духовий оркестр центру під диригуванням заслуженого діяча мистецтв України Анатолія Ткачука представив цю нову концертну програму. Її музиканти традиційно присвятили Збройним Силам України.

У програму увійшли традиційні українські мелодії, сучасні твори, популярні композиції для духового оркестру. Разом з оркестром виступили вокалісти – заслужений артист України Сергій Сулімовський, Марина Коваленко, Андрій Рекун, Олена Туряк.

«Сіверські клейноди»: «3 Україною в серці»

Це нова програма Академічного ансамблю пісні і танцю «Сіверські клейноди» під керівництвом Андрія Лоевця та співачки Оксани Квашніної.

19 листопада творчий проєкт був представлений у філармонійному центрі. Такі відомі композиції як, наприклад, «Розпрягайте, хлопці, коней», «Люлечка» чи «Ой, у вишнево-му садочку», прозвучали своєрідно та образно. Побачили глядачі й інші популярні вокальні та хореографічні твори з репертуару колективу – «Гу-

цільська фантазія», «Толока», «Буковинські козачки», «Куми».

Традиційно програма ансамблю завершилася композицією «Хай живе вільна Україна».

Анатолій Кобзар: «Я в пісні радістю живу»

Цей рядок з пісні дав назву програмі заслуженого артиста України Анатолія Кобзара. 25-го листопада програма, приурочена до 65-річчя співака, була представлена у філармонійному центрі.

Уродженець Городнянщини, Анатолій Кобзар – помітна постать на вітчизняній естраді. Його репертуар – від традиційної української естрадної пісні до світових хітів. До того ж Анатолій Кобзар є автором музики пісень, на вірші Миколи Луківа, Євгена Гуцула, Володимира Матвієнка.

У програму, представлену чернігівським глядачам, увійшло багато відомих творів з репертуару Анатолія Кобзара: «Золоте Полісся», «Тобі, єдиній», «Ти – світ любові», «Балада про старшого брата».

У програмі взяла участь солістка філармонійного центру, заслужена артистка естрадного мистецтва України Ніна Коцур.

Прес-центр Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм

Театр ім. Т. Шевченка:

прем'єра «П'ять пісень Полісся»

Чернігівський академічний музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка продовжує радувати глядачів прем'єрами. Попри руйнування будівлі, завдане ударом російської ракети 19 серпня, театр відкрив новий сезон. Вистави поки що йдуть хоч і у великій залі для глядачів, але прямо на її сцені, де глядачі розміщені поруч з акторами, що грають виставу. Сам зал планується повноцінно відкрити для вистав у лютому. Ось що повідомляє директор театру Сергій Мойсєєнко: «Врятуємо те, що можна врятувати, забезпечимо безпеку і маємо амбітні плани, щоб у лютому відкрити глядацьку залу».

30 листопада і 1 грудня театр показав чергову прем'єру – «П'ять пісень Полісся», за твором сучасної української драматургині Людмили Тимошенко.

Поставив виставу запрошений режисер Ігор Матієв. Він говорить: «Це п'ять різних новел, п'ять різних історій про людей Полісся. Події відбуваються в різні роки, в 40-й, в 57-й, в 73-й, в 97-й і в 2020-й. І звичайно, це

така п'єса трохи пророча, тому що вона була написана до війни. Остання ситуація, остання новела глядачів переключиться з тим, що відбувається зараз. Тому, бачите, деякі драматурги, вони мають цей дар передбачення. Ці історії такі серйозні, але ми намагалися з акторами все-таки дати не тільки темні фарби, а й трошки дати гумору в цій історії».

Головний режисер театру Андрій Бакіров додає, що в основу сюжету вистави покладено п'ять реальних історій, що відбувалися на Поліссі у різні періоди за минулі сто років.

Актор Олександр Манастирський, який грає роль шістнадцятирічного Андрійка, говорить: «Андрійко, з його партнеркою Оксаною, вони знайшли собі трошечки пригод і тепер намагаються з цими пригодами якось розібратись».

Актриса Альона Бронницька, яка грає Оксану, розповідає:

«Персонаж доволі цікавий, незвичний. Тут Оксані 15 років, аби відчувати її, я домішую свої якесь спогади».

«Точка зору» Олега Маловіцького:
виставка київського
фотохудожника

19 листопада в читальній залі обласної бібліотеки імені Софії та Олександра Русових відбулося відкриття фотовиставки «Точка зору» Олега Маловіцького.

Відомий український кінооператор, член Національної спілки кінематографістів та Національної спілки фотохудожників України народився у Києві. Навчався в Національному університеті театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого.

На жаль, автор не зміг відвідати вернісаж, але підтримати творчість колеги приїхали члени київського фотоклубу «9х12» на чолі з головою клубу, членом НСФХУ Андрієм Чекановським.

Співорганізатором експозиції виступив Сергій Тарабара, член НСФХУ та чернігівського фотоклубу «Прекрасне поруч», а сам захід відбувся у межах співпраці київського та чернігівського фотоклубів.

Фотовиставка оригінальна, адже автор свідомо відмовився від цифрового фото, віддаючи перевагу аналоговому (чорно-біла плівка та слайди).

Враженнями від виставки поділилися фотохудожник Віктор Кошмал, мистецтвознавець Віктор Величко, фотожурналіст Владислав Савенко.

Олег Маловіцький багато років працював кінооператором-постановником на Київській студії науково-популярних фільмів. У творчому доробку майстра робота над багатьма фільмами 1987 – 2015 років. Бере активну участь у фотовиставках, фотоконкурсах, є автором низки персональних виставок. Роботи митця неодноразово були відзначені медалями, дипломами на всеукраїнських та міжнародних конкурсах.

Корисні поради

- Мозолі та тріщини на ногах зійдуть, якщо кілька днів поспіль робити ванночки для ніг з 2 л води, 1 ч. л. соди і 1 ст. л. тертого господарського мила
- Паркетну підлогу з лаковим покриттям або без нього мийте холодною водою з гліцерином (1 ложка на стакан), добре викручуючи ганчірку кожен раз. Гаряча вода може зіпсувати паркет.

Наша газета – на сайті в Інтернеті

Вже кілька років існує в Інтернеті сайт нашої газети «Світ-інфо». На цьому ж сайті розміщуються і всі номери нашого дочірнього видання – обласної літературно-мистецької газети «Струна». На сайті є всі номери обох газет за всі роки їх видання: «Світ-інфо» – за понад 11 років, «Струна» – за понад два роки. Всі публікації й ілюстрації можете легко скопіювати.

Адреса сайту: <http://svit11.wordpress.com>.

Чернігівський культурно-мистецький центр «Інтермеццо»

14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 9, тел (063) 236-18-03
<http://intermezzo.org.ua> e-mail: kmc.intermezzo@gmail.com
ІСР: 605-110-856

Послуги: в продажі книги, музика, мистецтво, сувеніри, канцтовари, а також туризм, екскурсії, проведення презентацій, прес-конференцій, творчі зустрічі, кава, зручності.

Чернігівська міська організація Суспільної служби Світового конгресу українців

Види послуг: соціальний патронаж, видавнича діяльність, сприяння вихованню дітей, відродженню духовних і національних традицій. Вул. Шевченка, 9. Тел. (063) 236-18-03.

Газета виходить за сприяння Товариства Української Мови (США) і Міжнародної Фундації імені Івана Багряного (голова ТУМ і Фундації – професор Віра Боднарук, скарбник Фундації – Олексій Коновал).